

LANDELIJKE BELEIDSNOTA SCHELPEWINNING

Ministerie van Verkeer en Waterstaat
Directoraat-Generaal Rijkswaterstaat
Hoofdkantoor van de Waterstaat

LANDELIJKE BELEIDSNOTA SCHELLENWINNING

Den Haag, december 1998

Ministerie van Verkeer en Waterstaat
Directoraat-Generaal Rijkswaterstaat
Hoofdkantoor van de Waterstaat
Directie Water, afdeling AKO
Johan de Wittlaan 3
Postbus 20906, 2500 EX Den Haag
Telefoon (070) 3519358

Inhoudsopgave

1. Inleiding
 - 1.1 Probleemstelling
 - 1.2 Doelstelling en status
 - 1.3 Gebiedsafbakening
 - 1.4 Wetgeving
 - 1.5 Milieueffect-rapportage
 - 1.6 Plantermijn
 - 1.7 Opbouw nota
2. Huidige situatie schelpensector
 - 2.1 Wingebeden
 - 2.2 Aanbod in de afgelopen jaren
 - 2.2.1 Winning Waddenzee en zeegaten
 - 2.2.2 Winning Zeeuwse regio
 - 2.2.3 Aanbod schelpen als bijprodukt bij schelpdiervisserij
 - 2.2.4 Import van schelpen
 - 2.2.5 Totaal aanbodstromen
 - 2.3 Winwijze
 - 2.4 Huidig beleid
 - 2.4.1 Regionaal beleid Noordzee Kustzone
 - 2.4.2 Regionaal beleid/beheer Waddengebied
 - 2.4.3 Regionaal beleid Zeeuwse zoute wateren
 - 2.5 Toepassingen schelpen
 - 2.6 Enkele economische gegevens
3. Prognose behoefte aan schelpen als grondstof
4. Alternatieven voor de toepassing van schelpen als grondstof
5. Conclusies omtrent vraag naar schelpen
6. Voorkomens schelpen
 - 6.1 Inleiding
 - 6.2 Natuurlijke aanwas
 - 6.3 Fossiele voorraad
7. Beleidsalternatieven
8. Milieu-effecten beleidsalternatieven
9. Beleidskeuze
 - 9.1 Toegestane te winnen hoeveelheden
 - 9.1.1 Geen winning uit N.-en Z.H.- kustzone en Oosterschelde
 - 9.1.2 Omvang behoefte aan winning
 - 9.1.3 Keuze alternatief v.w.b. behoefte dekking
 - 9.1.4 Verdeling toegestane te winnen hoeveelheden over beschouwde wateren en wingebeden daarbinnen
 - 9.1.5 Overige beleidspunten
 - 9.2 Verdeling toegestane te winnen hoeveelheden over vergunningaanvragers
 - 9.3 Tijdsduur ontgrondingsvergunningen
10. Evaluatie en toekomstig onderzoek

Bijlagen

Kaartbijlagen

- I. Schelpenwingebieden Waddengebied
- II. Schelpenwingebieden Voordelta en Westerschelde

Literatuurlijst

1. Inleiding

In delen van de Waddenzee, de zeegaten tussen de Waddeneilanden, de z.g. buitendelta's aldaar (de in de Noordzee uitwaaiende geulen aansluitend op de zeegaten) en in een deel van de Zeeuwse zoute wateren worden schelpen gewonnen voor verschillende doeleinden. De schelpen worden overwegend toegepast als bouwgrondstof.

Uit prognoses blijkt dat de vraag naar schelpen groeit. Er zijn echter beperkingen aan de winningsmogelijkheden. In de Memorie van Toelichting van de begroting van V&W voor 1997 is aangekondigd dat een landelijke nota schelpenwinning zal worden opgesteld.

1.1 Probleemstelling

Bij de schelpenwinning speelt het probleem dat de vraag naar schelpen toeneemt terwijl in het gebied waar traditioneel de meeste schelpen worden gewonnen, het Waddengebied, de beleidsmatig toegestane hoeveelheden te winnen schelpen in de afgelopen periode zijn gelimiteerd. Bovendien zijn de voorwaarden (via voorschriften in de ontgrondingsvergunningen) waaronder gewonnen mag worden de afgelopen periode aangescherpt, met name als gevolg van het beleid gericht op behoud en versterking van het Waddengebied en de Oosterschelde als natuurgebied.

Tevens speelt er een verdelingsprobleem. De toegestane te winnen hoeveelheid schelpen in het Waddengebied wordt al jarenlang uitgegeven aan (juridisch gezien) één winner, de Vereniging van Nederlandse Schelpenvissers. Aangezien ook een andere gegadigde een aanvraag voor een ontgrondingsvergunning tot schelpenwinning in de Waddenzee indiende is er sprake van een toedelings/verdelingsprobleem.

Kortom wat tot nu toe ontbrak, is een integraal afgestemd beleid voor alle wateren in ons land waar schelpenwinning plaatsvindt c.q. zou kunnen plaatsvinden.

1.2 Doelstelling en status

Deze nota geeft een nadere invulling van het beleid op hoofdlijnen zoals dat in twee Planologische Kernbeslissingen (PKB's) is opgenomen, nl. het structuurschema Oppervlaktedelfstoffen, PKB deel 4, 1996 (verder SOD genoemd) en de Nota Waddenzee PKB deel 4, 1994 (verder PKB Waddenzee genoemd). Deze Landelijke nota Schelpenwinning vervangt het schelpenwinbeleid zoals dat tot nu toe in andere beleidsnota's, (mede) gebaseerd op deze beide PKB's, is verwoord. In het SOD wordt er van uitgegaan dat schelpenwinning voorts nog ook in de toekomst kan plaatsvinden als onderdeel van de bouwgrondstoffenvoorziening. De PKB Waddenzee geeft aan dat het terughoudende beleid wordt voortgezet.

Doel van deze beleidsnota is het bieden van een toetsingskader voor aanvragen voor ontgrondingsvergunningen tot winning van schelpen. Daarbij is de totale bedrijfsmatige schelpenwinning beoogd. Aangegeven wordt in welke gebieden per jaar tot welke hoeveelheden schelpen mogen worden gewonnen en welke de belangrijkste voorwaarden zijn die via vergunningvoorschriften zullen worden opgelegd.

Uitgaande van een duurzame c.q. zo duurzaam mogelijke grondstoffenvoorziening wordt daarbinnen op een evenwichtige wijze rekening gehouden met met name de volgende uitgangspunten:

- het beleid gericht op behoud en versterking van de natuurwaarden in de onderscheiden wateren;
- het beleid gericht op het toepassen van meer vernieuwbare grondstoffen zoals schelpen en minder primaire niet vernieuwbare oppervlaktedelfstoffen zoals grind, zand en kalksteen;
- het beleid erop gericht om op een verantwoorde manier zo veel mogelijk secundaire grondstoffen in te zetten;
- het beleid gericht op een evenwichtige toedeling/verdeling van de mogelijkheden tot schelpenwinning over vergunningaanvragers (richtlijn 4, SOD, deel 4)

Een duurzame grondstoffenvoorziening is in dit geval het resultaat van een afweging van verschillende belangen, die ieder vanuit hun aandachtsgebied beredeneerd anders aankijken tegen de invulling van het begrip duurzaamheid. Zo kan bijvoorbeeld naar het begrip duurzaamheid gekeken worden vanuit een economische-, ruimtelijke-, sociale- of milieu-invalshoek.

1.3 Gebiedsafbakening

Schelpen worden in de zoute wateren gewonnen. Op het strand en langs de dijken vindt dit op zeer beperkte schaal plaats (niet in het Waddengebied).

Het beleid in deze nota is van toepassing op de gehele Nederlandse Waddenzee (tot aan de westelijke grens van het z.g. Verdragsgebied 1960 m.b.t. de Eems-Dollard), de zeegaten tussen de Waddeneilanden, de Zeeuwse zoute wateren en de Noordzee, het gedeelte tussen de kust/eilanden tot een afstand van 50 km zeewaarts.

Gebieden waar vroeger schelpen zijn gewonnen, zoals in de voormalige Zuiderzee (nu IJsselmeer), worden buiten beschouwing gelaten.

Op grond van financieel-economische overwegingen kan worden gesteld, dat de winning van schelpen naar

verwachting alleen zal plaatsvinden binnen een afstand van minder dan 50 km uit een mogelijke aanvoerhaven langs de kust.

1.4 Wetgeving

Evenals voor de oppervlaktedelfstoffen zand, grind en klei is ook voor de winning van schelpen vergunning nodig op grond van de Ontgrondingenwet (Stb 1996, nr 412). De Ontgrondingenwet schrijft voor dat in het kader van de beoordeling van de vergunningaanvraag alle bij de ontgroning betrokken belangen moeten worden afgewogen (art. 10 lid 7). Voorzover er sprake van is dat ook op grond van (een) andere wet(ten) vergunning vereist is, vindt tevens nog apart afweging plaats van de in dat kader specifiek aan de orde zijnde belangen.

Via voorwaarden in de Ontgrondingsvergunning wordt rekening gehouden met alle bij de winning (ontgroning) betrokken belangen, voorzover deze belangen niet tevens worden afgewogen in het kader van andere wettelijke regelingen.

Naast de ontgrondingsvergunning is er, alleen voor winning in gebieden die op grond van de Natuurbeschermingswet (Nb-wet) beschermd natuurmonument zijn, een aparte vergunning op grond van die wet nodig. Het grootste gedeelte van de Waddenzee valt sinds 17 november 1993 onder het staatsnatuurmonument "Waddenzee II". De vaargeulen zijn hiervan uitgezonderd, maar door de externe werking van de Nb-wet is ook voor schelpenwinning in deze geulen een Nb-wetvergunning nodig. Als toetsingscriteria worden hierbij de Habitat-richtlijnen gehanteerd. In de verschillende bestemmingsplannen voor de Waddenzee is aangegeven hoe de relatie is tussen deze bestemmingsplannen, de vergunningen op grond van de Nb-wet en het Beheersplan Waddenzee. Deze relatie verschilt per bestemmingsplan. In de huidige situatie is het zo dat in sommige gevallen voor schelpenwinning nog een aanlegvergunning nodig is op grond van de Wet Ruimtelijke Ordening. Dit is alleen aan de orde wanneer de vergunningaanvraag valt binnen gemeentelijk ingedeeld gebied buiten het PKB-Waddenzegebied.

Een vergunning op grond van de Wet milieubeheer zou kunnen spelen voor het geluidsaspect indien langer dan 6 maanden op één plek zou worden gewonnen. Dan zou het namelijk gaan om een "Inrichting" in de zin van deze wet. Dit is bij de schelpenwinning echter niet aan de orde omdat:

- de exacte winlocaties wijzigen als gevolg de dynamiek in het watersysteem en
- de winschepen winnen niet wekenlang op dezelfde plek.

1.5 Milieueffect-rapportage (MER)

Deze nota wijst winplaatsen van schelpen aan. Omdat het gezamenlijk oppervlak van de potentiële winplaatsen in elkaars nabijheid de 500 hectare – in de Waddenzee en de Zeeuwse zoute wateren 100 ha – te boven gaat, is, op grond van het Besluit milieu-effectrapportage, ten behoeve van een besluit tot de vaststelling van dit landelijk beleid een milieu-effectrapportage (MER) opgesteld. Tevens is daarop aanvullende informatie toegezonden aan de Cie MER (zie literatuurlijst no. 27).

Voor (nieuwe) vergunningaanvragen voor de schelpenwinning die passen binnen het beleid van deze nota houdt dit in dat daarvoor geen MER meer nodig is.

In de nota zal verder worden gesproken over wingebieden i.p.v. winplaatsen. Dit sluit beter aan bij het over de schelpenwinning gehanteerde spraakgebruik. In dit spraakgebruik is een winlokatie de plaats waar wordt gewonnen (waar de zuigbuis aan de grond wordt gezet).

1.6 Plantermijn

In de nota wordt het beleid voor de schelpenwinning weergegeven zoals dat in ieder geval zal gelden tot het jaar 2002. In de komende drie jaar zal op verschillende punten nader onderzoek worden gedaan (zie par. 10). Dit kan leiden tot aanpassing van het beleid. Indien dat niet het geval is geldt als plantermijn voor deze nota de periode tot het jaar 2010.

1.7 Opbouw nota

Na deze inleiding (hoofdstuk 1) wordt in hoofdstuk 2 de huidige situatie voor de schelpenwinning uiteengezet. Het huidige beleid en beheer, het hoe, waar en onder welke condities de schelpenwinning nu plaatsvindt zijn hier te vinden, evenals gegevens over de huidige toepassingsgebieden van schelpen en enige economische informatie.

Hoofdstuk 3 geeft een prognose van de vraag naar schelpen. Deze informatie is gebaseerd op de uitkomsten van het in opdracht van de Dienst Weg- en Waterbouwkunde van de Rijkswaterstaat (RWS) uitgevoerde onderzoek naar de vraag naar schelpen (Publicatiereeks Grondstoffen, nr. 1996/06, RWS/DWW).

In hoofdstuk 4 is nagegaan in hoeverre in plaats van schelpen ook andere materialen in de verschillende toepassingen gebruikt kunnen worden. Tevens worden hier de voor- en nadelen van de alternatieven in beeld gebracht. Op basis van de informatie uit de hoofdstukken 3 en 4 wordt in hoofdstuk 5 een inschatting gemaakt van de behoefte aan de winning van schelpen voor het komende decennium.

Hoofdstuk 6 gaat over de voorraden schelpen en de natuurlijke aanwas ervan. Na een beschrijving van de beleidsalternatieven in hoofdstuk 7 volgt in hoofdstuk 8 een weergave van de milieu-effecten hiervan en de

2. Huidige situatie schelpensector

2.1 Wingebieden

De huidige wingebieden (zie MER kaartbijlagen 9. 2-1 en 9. 2-2) van schelpen zijn gelegen in de Waddenzee, de zeegaten tussen de Waddeneilanden en de buitendelta's aldaar, voor de Zeeuwse kust (in de Voordelta), Westerschelde en Oosterschelde. Voor de kust van Noord- en Zuid-Holland vindt geen winning plaats.

Winning vindt plaats op locaties waar de schelpenbanken al langere tijd aanwezig zijn ((sub)fossiel), danwel zich recent hebben ontwikkeld onder invloed van verminderde stroomsnelheid in stroomgeulen, veelal in de omgeving van zeegaten tussen de eilanden.

Als een stroomgeul zich verlegt komen vaak fossiele schelpenbanken bloot. Een deel van de natuurlijke aanwas van schelpen, gevormd op de droogvallende platen, wordt verplaatst naar de geulen en hoopt zich op op plaatsen met verminderde stroomsnelheid.

Onderzoek, dat door het Nederlands Instituut voor Toegepaste Geowetenschappen (NITG), voorheen de Rijks Geologische Dienst, is uitgevoerd, heeft uitgewezen dat zeewaarts van de -20 meter dieptelijn op de Noordzee geen schelpen voorkomen in economisch winbare hoeveelheden (RGD, De Bruyne, 1994).

2.2 Aanbod in de afgelopen jaren

2.2.1 Winning Waddenzee, zeegaten en buitendelta's

In de periode 1984 t/m 1991 zijn vanuit de Waddenzee jaarlijks gemiddeld ca. 83.000 m³ en uit de aangrenzende zeegaten en buitendelta's 60.000 m³ schelpen gewonnen. De gemiddelde totale hoeveelheid schelpen die toen jaarlijks werd gewonnen is 143.000 m³. Ontwikkelingen inzake de bredere toepassingen van schelpen op het land hebben er toe bijgedragen dat in de afgelopen jaren gemiddeld per jaar grotere hoeveelheden schelpen zijn gewonnen (zie tabel 1). De gemiddelde jaarlijkse hoeveelheid in 1992 t/m 1997 bedraagt voor het Waddengebied 167.000 m³.

Tabel 1: Gewonnen hoeveelheden schelpen in de Waddengebied (in m³) in de periode 1990-1997

LOCATIE	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997
Waddenzee	63.805	51.630	89.285	90.394	125.755	102.503	93.670	64.938
Zeegaten en buitendelta's	67.165	83.735	82.460	80.396	79.715	68.666	55.025	70.998
Totaal	130.970	135.365	171.745	170.790	205.470	171.169	148.695	135.936

Bron: Jaarverslagen Zand en schelpenwinning RWS, directie Noord- Nederland, dienstkring Waddenzee West (gecorr. voor '95 en '96).

2.2.2 Winning Zeeuwse regio

In de Zeeuwse regio zijn de wingebieden Oosterschelde, Westerschelde en Voordelta te onderscheiden. De gewonnen hoeveelheid schelpen in het Zeeuwse gebied bleek in de afgelopen jaren relatief sterker te wisselen. De onderstaande tabel illustreert dit.

Tabel 2: Gewonnen hoeveelheden schelpen (in m³) in de Zeeuwse regio in de periode 1990 t/m 1997

LOCATIE	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997
Oosterschelde	12.524	0	490	1.475	5.575	300	750	0
Westerschelde	15.802	25.175	21.225	14.390	4.158	26.850	21.025	28.340
Voordelta	21.282	12.415	10.975	23.750	6.750*	20.505	22.500	48.415
Totaal	49.608	37.590	32.690	39.615	16.483	47.655	44.275	76.755

Bron: Rapportage vergunninghouder Van der Endt Louwerse b.v.

* Hiervan is 750 m³ gewonnen op basis van proefwinning voor onderzoek naar schelpvoorkomens

2.2.3 Aanbod schelpen als bijproduct bij de schelpdiervisserij

Naast het aanbod van schelpen uit winning van afgestorven schelpen komen op de Nederlandse markt ook schelpen via de schelpdiervisserij. T.b.v. het schelpdier-vlees worden jaarlijks sterk fluctuerende hoeveelheden levende schelpen gevestigd (kokkels en spisula). Deze schelpen worden deels (gemiddeld ca. 15.000 m³/jaar kokkels) aan wal naar kokerijen gebracht en deels (gemiddeld ca. 10.000 m³/jaar kokkels en gemiddeld ca. 14.000 m³/jaar spisula) op zee gekookt en komen daarbij ter beschikking voor de schelpen-winning. Tijdens het koken wordt het vlees van de schelpen gescheiden. De kokerijen aan de wal brengen de schelpen als bijproduct op de markt. Na het koken op zee worden de schelpen in zee gestort op z.g. kookplaatsen (zie voor

Landelijke beleidsnota Schelpenwinning

kokkelstortplaatsen MER kaartbijlagen 9.2-11 en 9.2-13).

Opgemerkt dient te worden dat schelpen die vrijkomen bij het koken niet zonder meer geschikt zijn voor diverse toepassingen vanwege de na het koken in de schelpen nog aanwezige vlees en spierresten. Bij schelpen afkomstig van walkokerijen is nabehandeling nodig, b.v. verhitten of een behandeling met algen. De in zee gestorte schelpen zijn, als gevolg de biologische reiniging door het zeewater, na enige maanden voldoende schoon (rapport RWS, directie Noord-Nederland, NN-ANW-98-01).

2.2.4 Import van schelpen

De import uit Denemarken, Engeland en Frankrijk, maar ook uit niet-Europese landen bedraagt jaarlijks zo'n 20.000 m³ (Bron: DWW). De afgelopen twee jaar is deze hoeveelheid gedaald naar ca. 10.000 m³ (bron: v.d. Endt-Louwerse). Deze schelpen worden voornamelijk gebruikt in de mengvoeder- en gritindustrie.

2.2.5 Totaal aanbodstromen

Ter illustratie geeft tabel 3 een overzicht van de aanbodstromen in m³ gemiddeld over de jaren '90 - '97.

Tabel 3: Aanbodstromen schelpen gemiddeld over de jaren 1990 -1997 (in m³ per jaar)

Type aanbod	Totaal
Winning Waddenzee	89.000
Winning zeegaten W'zee & buitendelta's	76.000
Winning Zeeuwse wateren	43.000
Kokerijen (bijproduct schelpdiervisserij)	15.000
Import	10.000-20.000
Totaal aanbod	233.000-243.000

Van het aanbod bestaat ca. 70.000 m³ per jaar uit kleischelpen. Deze schelpen worden grotendeels in de Waddenzee gewonnen en in beperkte mate in de Westerschelde. Kleischelpen worden alleen voor verharding van paden toegepast.

2.3 Winwijze

Schelpenwinning gebeurt in het Waddengebied met steekhopperzuigers, waarvan de zuigbuis 15 á 20 meter lang is. In het Zeeuwse wordt met een sleehopperzuiger schelpen gewonnen, een werktuig dat tevens als steekhopperzuiger kan worden toegepast. Het laadvermogen van de schepen varieert van ongeveer 500 tot 1000 m³. De schelpen worden door de buis opgezogen en over een zeef gescheiden van het zand en water. Een lopende transportband boven de beun van het schip zorgt voor een gelijkmatige vulling van het schip. Met het huidige materieel is het winnen van (losse) schelpen beperkt tot oppervlaktelagen tot maximaal 5 meter beneden de zeebodem. In verband met de bescherming van ondiepe gedeelten en de diepgang van de schepen wordt er niet gewonnen in gebieden waar minder dan 5 meter waterdiepte is.

2.4 Huidig beleid

Het beleid als verwoord in twee in dit kader van belang zijnde PKB's (structuurschema Oppervlaktedelfstoffen(SOD) en PKB Waddenzee) is, voorzover specifiek op schelpen gericht, zeer globaal. Het SOD geeft aan dat de schelpenwinning ook in de toekomst voorsnog door kan gaan. Wel wordt onderzoek gemeld naar de effecten van schelpenwinning op de watersystemen. In het SOD is zowel het *sectorale* als het *ruimtelijke* landelijke beleid voor de winning van oppervlaktedelfstoffen weergegeven.

Eén van de *sectorale* beleidslijnen uit deze nota is het gebruik van vernieuwbare grondstoffen te bevorderen. Een schelp is een vernieuwbare grondstof. Vanuit de *ruimtelijke* invalshoek gezien is Nederland in het SOD ingedeeld in zones die aangeven of winning van oppervlaktedelfstoffen vanuit vigerend rijksbeleid gezien in beginsel niet is toegestaan (zone 1), onder bepaalde voorwaarden is toegestaan (zone 2), danwel in beginsel is toegestaan. De huidige gebieden waar schelpen worden gewonnen, behalve de Westerschelde, vallen in zone 1 (zie SOD deel 4 PKB kaarten 1 en 2 (pagina's 33 en 34)). Voor de Westerschelde geldt zone 2: onder voorwaarden winning toegestaan. Echter, het SOD stelt expliciet dat schelpenwinning ook in de toekomst voorsnog kan plaatsvinden, terwijl onderzoek wordt gemeld naar de effecten op de watersystemen. De onderhavige Landelijke nota schelpenwinning wordt, met het presenteren van de m.n. in de MER vermelde onderzoeksresultaten, op dit punt als een nadere beleidsinvulling beschouwd. Tevens is nog in algemene zin van belang dat het SOD aangeeft dat het beleid van de rijksoverheid m.b.t. de grondstoffenvoorziening voor de bouw tot doel heeft:

- te bevorderen dat grondstoffen zo zuinig mogelijk worden gebruikt (N.B.: hieronder is ook begrepen dat

Landelijke beleidsnota Schelpenwinning

grondstoffen zo hoogwaardig mogelijk moeten worden toegepast)

- te bevorderen dat op een verantwoorde wijze zo veel mogelijk secundaire grondstoffen worden ingezet
- te bevorderen dat meer vernieuwbare grondstoffen worden ingezet
- en te zorgen voor het tijdig winbaar zijn van een voldoende aandeel oppervlaktedelfstoffen uit Nederlandse bodem in de totale bouwgrondstoffenvoorziening.

De PKB Waddenzee vermeldt dat het terughoudend beleid t.a.v. de schelpenwinning wordt voortgezet. Uit de PKB Waddenzee zijn verder nog van belang het z.g. translocatie-beginsel en het z.g. voorzorgprincipe. Het translocatiebeginsel houdt in dat activiteiten die evengoed of beter buiten de Waddenzee kunnen worden uitgevoerd, in de Waddenzee moeten worden vermeden. Het voorzorgprincipe impliceert dat, wanneer op basis van de best beschikbare informatie bij de afweging omtrent een activiteit sprake blijkt te zijn van duidelijke twijfel over het achterwege blijven van mogelijk belangrijke gevolgen van het ecosysteem van de Waddenzee, het voordeel van de twijfel in de richting van het behoud van de Waddenzee moet gaan.

Omtrent het beleid gericht op het bevorderen van het toepassen van vernieuwbare grondstoffen kan nog worden gemeld dat dit tevens stoelt op de Nationale Milieubeleids Plannen (NMP's) en op de Plannen van aanpak voor duurzaam bouwen I en II.

Bij het tot nu toe vigerende regionale beleid voor de schelpenwinning kan een onderscheid worden gemaakt in drie verschillende gebieden: de Waddenzee inclusief zeegaten en buitendelta's, de Noordzee-kustzone en de Zeeuwse zoute wateren.

Het regionaal beleid, waarin uitwerking is gegeven van het in de voornoemde PKB's vermelde beleid, is een belangrijk gegeven bij de belangenafweging in het kader van aanvragen voor ontgrondingsvergunningen.

2.4.1 Regionaal beleid Noordzee-kustzone

In het *Regionaal Ontgrondingenplan Noordzee* (RON, vastgesteld bij brief van 20 april 1993 van de minister van Verkeer en Waterstaat aan de Tweede Kamer (TK, vergaderjaar 1992-1993, 21 100, nr. 18)) is het beleid verwoord met betrekking tot ontgrondingen op de Noordzee aan de landzijde begrensd door de laagwaterlijn. Voor schelpenwinning is bij de vaststelling van het RON bepaald dat het huidige (vergunningen)beleid met betrekking tot schelpenwinning in Noordzee en Waddenzee (onder invloed van de geleidelijke verplaatsing van schelpenwinning in de Waddenzee naar winning in de buitendelta's) vooralsnog wordt gecontinueerd. Gesteld is dat in afwachting van de resultaten van onderzoek naar de effecten van schelpenwinning op het watersysteem van de Noordzee en Waddenzee de vigerende vergunningen van kracht blijven. Aanvragen voor nieuwe gebieden worden aangehouden. In de praktijk is de winning gecontinueerd. Voor zover de resultaten van dat onderzoek daartoe aanleiding geven zal te zijner tijd het beleid inzake de schelpenwinning worden bijgesteld, zo stelt het RON.

Voor het beleid voor het gedeelte van de Noordzee-Kustzone nabij de Waddeneilanden (zone tussen de Waddeneilanden tot 3 zeemijlen zeewaarts) wordt verwezen naar par. 2.4.2.

Verder is voor de Noordzee geen beleid geformuleerd voor schelpenwinning en is er derhalve geen limiet gesteld aan de hoeveelheid schelpen die hier gewonnen mag worden. Uit onderzoekgegevens, voorzover momenteel beschikbaar, blijkt dat zeewaarts van de 20 m diepte lijn praktisch geen winbare hoeveelheden aanwezig zijn.

In het RON zijn een aantal uitgangspunten geformuleerd die betrekking hebben op economische en ecologische belangen en die zijn afgestemd op de overige gebruiksfuncties.

In de regeringsbeslissing behorend bij het *Watersysteemplan Noordzee* (WSP, augustus 1992) is bepaald dat duurzaam gebruik uitgangspunt is. Dit geldt ook voor schelpenwinning. "Voor de relevante watersystemen (Noordzee, Waddenzee, Oosterschelde en Westerschelde) betekent dit dat er in principe niet meer schelpen kunnen worden gewonnen dan er worden geproduceerd en tevens dat deze winning plaatsvindt met behulp van milieuvriendelijke technieken". Met uitzondering van de buitenberm c.q. vooroever van dijken is het niet nodig gebieden voor schelpenwinning uit te sluiten om redenen van kustverdediging. Dit uitgangspunt is in de begeleidende brief behorend bij het WSP opgenomen en aldus beleidsmatig verankerd. Tevens wordt onderzoek gemeld om te komen tot een schatting van het produktieniveau van schelpen, opdat duidelijk wordt tot welke limiet (hoeveelheden) vergunningen kunnen worden uitgegeven, zo stelt het WSP.

In het *Integraal Beleidsplan Voordelta* (1993) zijn beleidsuitspraken gedaan over de verweving en zonering van gebruiksfuncties. Gemeld wordt dat: "Onderzocht wordt of schelpenwinning inpasbaar is in de natuurlijke ontwikkeling van de Voordelta. Hangende dit onderzoek worden bestaande vergunningen gerespecteerd, met dien verstande dat de gebieden met het accent natuur van winning gevrijwaard worden. Nieuwe aanvragen worden aangehouden".

Sinds een aantal jaren vigeert een ontgrondingsvergunning, afgegeven door Rijkswaterstaat, directie Zeeland in het Voordeltagebied voor de winning van in totaal 200.000 m³ schelpen. Deze vergunning heeft een looptijd van 1 jaar, maar is, in afwachting van het landelijk beleid, telkens met 1 jaar verlengd. Op basis van deze

vergunning zijn de hoeveelheden schelpen gewonnen als vermeld in par. 2.2.2, tabel 2 onder Voordelta. Inmiddels is daarenboven, gelet op de behoefte aan winning en recente inzichten, alleen geldend voor het jaar 1998, door Rijkswaterstaat directie Noordzee een ontgrondingsvergunning afgegeven op grond waarvan in dat jaar in andere deelgebieden van de Voordelta 50.000 m³ mag worden gewonnen (vergunning voor 1 jaar). De Voordelta is deels beheersgebied van RWS directie Zeeland en deels van RWS directie Noordzee.

Uitsluitingsgebieden/vergunningvoorwaarden

Bij de schelpenwinning zijn verschillende belangen betrokken. Soms hebben deze belangen een dusdanig gewicht dat sprake is van gehele of gedeeltelijke uitsluiting van winning in bepaalde gebieden. Dit wordt veelal in de vergunningvoorschriften van de ontgrondingsvergunning opgenomen.

Voor de Noordzee-Kustzone gaat het hier om uitsluitingen om reden van:

- Buisleidingen:
Ter voorkoming van beschadiging c.q. breuk van buisleidingen zijn winningen ter plaatse van buisleidingentracees tot een afstand van 500 meter ter weerszijden hiervan uitgesloten
- Telecommunicatiekabels:
Ter voorkoming van beschadiging c.q. breuk van kabels zijn winningen ter plaatse van kabeltracees tot een afstand van 1000 meter ter weerszijden hiervan uitgesloten indien niet ingemeten en tot 500 meter indien wel ingemeten
- Zeewerende waterkeringen:
In verband met de veiligheid van de zeewerende waterkeringen langs de kust mag op de buitenberm c.q. vooroever van dijken geen schelpenwinning plaatsvinden.
- Militaire oefengebieden:
In verband met de hinder/gevaar relatie bij gelijktijdig optreden van winning en militaire activiteiten wordt winning in militaire oefengebieden alleen onder voorwaarden toegestaan
- Winning diepe delfstoffen
In verband met de veiligheid en ter voorkoming van aanvaring met offshore platforms zijn winningen ter plaatse van vaste en mobiele mijnbouwinstallaties in een zone met een straal van 500 meter uitgesloten
- Gebieden met "accent natuur".
Zie MER kaartbijlage 9.2-15.

In 1998 wordt door het ministerie van LNV de procedure gestart voor de aanwijzing van de accent natuurgebieden in de Voordelta, zoals aangegeven in het Beleidsplan Voordelta. Dit zijn gebieden boven de NAP -6 m dieptelijn en die delen gelegen aan de zeezijde van droogvallende platen tot ca. 1000 m vanaf de GLW-lijn (GLW d.i. gemiddeld laag water). De aanwijzing zal waarschijnlijk in 1999 zijn beslag krijgen. Deze gebieden zijn in het Beleidsplan Voordelta reeds uitgesloten voor de schelpenwinning.

2.4.2 Regionaal beleid/beheer Waddengebied

Het Interprovinciaal Beleidsplan Waddenzeegebied (IBW) onderschrijft de voortzetting van het terughoudende beleid als vermeld in de PKB Waddenzee.

In de 7e Trilaterale Regeringsconferentie Waddenzee (november 1994) is de zeewaartse grens van het gebied van de trilaterale-samenwerking vastgesteld op 3 zeemijl zeewaarts van de Waddeneilanden. Dit gebied is als een ecologische eenheid te beschouwen, waarbij de toestand van het milieu in de estuaria, op de eilanden en in het gebied buiten de Noordzeekust van invloed is op de realisatie van het Trilaterale Grondbeginsel, dat gericht is op de bescherming van het getijdengebied, de kwelders en de duinen. Het beleid voor de Waddenzee is dus gericht op een duurzame bescherming en ontwikkeling van het milieu (natuurgebied) van met name de **(internationale) Waddenzee**, bestaande uit de Waddenzee, zeegaten en de kustzone tot 3-zeemijlen zeewaarts van de Waddeneilanden. In de 8e Trilaterale Regeringsconferentie Waddenzee (Stade, oktober 1997) is dit beleid en beheer voor dit gebied vastgelegd in een internationaal "Managementreport Waddensea".

In het *Beheersplan Waddenzee 1996-2001* (1996) richt het beheer zich op een duurzame schelpenwinning die gemiddeld niet meer dan de natuurlijke jaarproductie van schelpen bedraagt en die zo weinig mogelijk schade aanricht aan de bodemfauna. Hiertoe is de schelpenwinning gereguleerd door contingentering en zonerings. In afwachting van de resultaten van onderzoek is de omvang van de schelpenwinning in de Waddenzee, inclusief de zeegaten, in het Beheersplan Waddenzee 1996-2001 beperkt tot een maximum van 200.000 m³ per jaar. In de (alleen) voor 1998 vigerende vergunning voor schelpenwinning in de Waddenzee, zeegaten en 3-mijlszone ten noorden van de Waddeneilanden geldt een maximum van 180.000 m³. Daarenboven is voor 1998 een Aanwijzing proefwinning afgegeven voor gebieden noord-westelijk van de Waddeneilanden.

Uitsluitingsgebieden/vergunningvoorwaarden

Ook in het Waddengebied zijn er gebieden waar schelpenwinning niet is toegestaan.

Voor de schelpenwinning worden, in het kader van de vergunningverlening voor de Waddenzee en zeegaten, de volgende richtlijnen gehanteerd:

- winning op minimaal 500 m afstand van waterkeringen, kwelders, kunstwerken, kabel- en buisleidingen en afgebakende mosselpercelen.
- in het gebied binnen een afstand van 500 à 1000 m van afgebakende mosselpercelen is winning alleen toegestaan onder nadere voorwaarden van en in overleg met de visserijkundig ambtenaar;
- winning op minimaal 1500 m afstand van rust- en zooggebieden van zeehonden en op 500 m van vogelkolonies;
- winning is niet toegestaan in gebieden ondieper dan 5 m beneden NAP;
- in de krachtens de Nb-wet aangewezen artikel 17 gebieden mogen gedurende het hele jaar, danwel een deel hiervan, geen schelpen worden gewonnen, zie MER kaartbijlage 9.2-13.

2.4.3 Regionaal beleid Zeeuwse zoute wateren

In het *Beleidsplan Westerschelde (1991)* wordt over de schelpwinning gesteld dat deze in de komende jaren gecontinueerd kan worden voor zover deze plaatsvindt beneden de grens van NAP -5 meter en buiten eventueel te verhuren visserijpercelen en betonde vaarwateren.

In de Oosterschelde vindt op enkele locaties in het westelijk deel in beperkte mate schelpenwinning plaats. Het *Beleidsplan Oosterschelde (1994)* meldt hierover dat over de effecten van deze activiteit op het ecosysteem nog onzekerheden bestaan. Op grond van uit te voeren onderzoek zal worden beoordeeld of tot afbouw van deze activiteit moet worden overgegaan. Vooralsnog is de winning van maximaal 20.000 m³ per jaar hier aanvaardbaar geacht, zo stelt het Beleidsplan.

Procedures tot het verlenen van ontgrondingsvergunningen voor schelpenwinning in de Oosterschelde en de Westerschelde zijn stopgezet in afwachting van de onderhavige beleidsnota. Teneinde de schelpenwinners toch in de gelegenheid te stellen schelpen te winnen zijn door de Rijkswaterstaat directie Zeeland toestemmingen verleend (zonder vastgestelde einddatum) tot het winnen van 20.000 m³ schelpen per jaar in de Oosterschelde en een onbeperkte hoeveelheid in de Westerschelde. In deze toestemming is bepaald dat de winners zich moeten houden aan de voorwaarden als beschreven in de laatst verleende, maar inmiddels verlopen vergunningen.

Uitsluitingsgebieden/vergunningvoorwaarden

Voor de schelpenwinning worden in het kader van de vergunningverlening voor de Zeeuwse zoute wateren de volgende richtlijnen gehanteerd:

- in het ondiepwatergebied (tussen NAP -5 m en Gemiddeld Laagwater) en het intergetijdegebied (tussen Gemiddeld Laagwater en Gemiddeld Hoogwater) moet verstoring van zeehonden, vissen, vogels en bodemdieren (benthos) worden voorkomen
- binnen een strook van 100 m vanaf de waterkering of een daartoe behorend kunstwerk mag geen schelpwinning plaatsvinden
- schelpenwinning gedurende de perioden dat jonge zeehonden gezoogd worden is niet toegestaan binnen een afstand van 1000 m vanaf de belangrijke zooggebieden van zeehonden en gedurende de periode dat vogels broeden binnen 500 m vanaf vogelbroedkolonies
- schelpenwinning is niet toegestaan in gebieden die voor de scheepvaart zijn gesloten en binnen betonde vaarwegen
- in de directe omgeving van leidingstraten mag geen schelpenwinning plaatsvinden
- op visserijpercelen, zoals de verpachte mosselpercelen in de Oosterschelde, mag geen schelpenwinning plaatsvinden
- in een deelgebied van de Westerschelde is uit morfologische overwegingen (voorkomen dat de natuurlijke verschuiving (migratie) van een geul wordt versneld) schelpenwinning uitgesloten
- tijdens marine-oefeningen mag alleen schelpenwinning plaatsvinden met toestemming van de krijgsmacht Ook is uitgesloten een voormalige munitiestortplaats
- uitgesloten zijn gebieden die om cultuurhistorische redenen waardevol zijn
- uitgesloten zijn gebieden waar specie storten wordt toegestaan

Natuurbeschermingsgebieden

Het deel van de Oosterschelde boven de NAP -5 m dieptelijn is aangewezen als Natuurbeschermingsgebied. Voor het gebied boven de NAP -5 m dieptelijn in de Westerschelde zal het ministerie van LNV waarschijnlijk in 1998 de NB-wet procedure starten, met een verwachte aanwijzing in 1999. De gevolgen hiervan voor de schelpenwinning zijn beperkt, aangezien dit gebieden betreft boven de NAP -5 m dieptelijn. Zie MER kaartbijlage 9.2-15.

2.5 Toepassingen schelpen

De gewonnen schelpen worden als grondstof voor diverse toepassingen gebruikt bijvoorbeeld als verhardingsmateriaal voor voet-, fietspaden en parkeerterreinen, als grondstof voor de gritfabricage en mengvoederindustrie en voor helofytenfilters (dit zijn filters t.b.v. waterzuivering). Ook worden schelpen gebruikt voor drainage doeleinden en als isolatie-materiaal (bodemafluitend materiaal) tegen vocht in kruipruimtes van woningen. Als gevolg van de vochtisolatie door op de bodem in de kruipruimtes aangebrachte schelpen is het dan droog boven de schelpen in de kruipruimtes, waardoor tevens energiebesparing (warmteisolatie) optreedt. Traditioneel wordt een onderscheid gemaakt tussen kleischelpen en schone schelpen. Kleischelpen zijn schelpen die, vanuit klei-afzettingen tezamen met enige klei worden gewonnen; schone schelpen zijn schelpen die vanuit zandafzettingen worden gewonnen, tijdens de winning wordt het zand er afgespoeld.

Schone schelpen worden voornamelijk gebruikt voor filterconstructies, gritfabricage, schelpkalk en isolatie onder vloeren. Kleischelpen worden alleen voor verhardingsdoeleinden gebruikt, waarbij juist met het mengsel van schelpen met enige klei een onderhoudsarme verharding wordt verkregen.

In de afgelopen jaren is een afname van de Nederlandse markt voor gritprodukten en mengvoeders geconstateerd. Deze afname is opgevangen door meer export van deze produkten naar Duitsland, Italië, Zwitserland en België.

Schelpen direct afkomstig uit kokerijen van kokkels worden op de markt toegepast als schone schelpen.

De huidige vraag naar schelpen voor de verschillende toepassingsgebieden is weergegeven in de onderstaande tabel (Rijkswaterstaat, DWV, Publicatiereeks Grondstoffen 1996/06). Het gaat hierbij steeds om schone schelpen, behalve bij de toepassing verharding paden. Dit betreft 100% kleischelpen.

De vraag is vooral gericht op kokkelschelpen, die zijn voor iedere toepassing bruikbaar. Schelpenmengsels met zeer hoge percentages (boven 75%) van de relatief scherpe spisula schelpen zijn beperkt bruikbaar, n.l. voor schelpkalk, drainage en voor helofyten-filters. Praktijk is dat een mengsel van kokkels, spisula en overige soorten wordt gewonnen en dat voor de meeste toepassingen wel mengsels bruikbaar zijn met enkele tientallen procenten andere schelpen dan kokkels.

Tabel 4: Huidige vraag (1995) naar schelpen voor de verschillende toepassingen (in m³)

Toepassingsgebieden	Huidige vraag
Drainage	60.000 - 75.000
Verharding paden	72.000
Gritfabricage en mengvoeders	40.000
Isolatie onder vloeren	25.000
Schelpkalk	8.000
Helofytenfilters	4.000
Overige toepassingen ¹	48.000 - 53.000
Totaal	257.000 - 277.000

2.6 Enkele economische gegevens

In 1992 bedroeg de werkgelegenheid in de schelpenwinning en -verwerking in Noord-Nederland 210 arbeidsplaatsen (115 direct en 95 indirect) (Sector notities Beheersplan Waddenzee 1996-2000, Stuurgroep Beheersplan Waddenzee 1996). In Zeeland zijn in 1997 35 mensen werkzaam bij het bedrijf Van der Endt-Louwerse. Hoeveel mensen hierdoor verder nog een baan hebben is niet bekend, naar schatting is dat een veelvoud van 35.

Bij de levering van schelpen aan de wal in zout water kosten deze f 18,- á f 21,- per m³ (prijspeil 1997). De kosten voor levering op de uiteindelijke bestemming is sterk afhankelijk van de transportafstand, de benodigde (na)bewerking (zoals ontzilten, verhitten en breken) en het aanbrengen van de schelpen.

3. Prognose behoefte aan schelpen als grondstof

In opdracht van de Rijkswaterstaat is onderzoek uitgevoerd naar de toekomstige vraag naar schelpen in verschillende toepassingsgebieden voor de komende 10-15 jaar (Publicatiereeks Grondstoffen 1996/06, RWS/DWW).

Bij de hierna beschreven toepassingsgebieden "drainage" en "isolatie" is sprake van subsidies gegeven door de nationale overheid en de Europese Unie. Dit heeft enige toelichting.

De Europese Unie heeft in Nederland een aantal doelstellingsgebieden aangewezen met betrekking tot de Europese structuurfondsen. Hierdoor zijn extra subsidies mogelijk voor investeringen ter bevordering van:

- de ontwikkeling en structurele aanpassing van achtergebleven gebieden;
- het omschakelen van gebieden die zwaar door de achteruitgang van de industrie worden getroffen of worden bedreigd; en
- de ontwikkeling van het platteland door vergemakkelijking van structurele aanpassing van het platteland.

Zo wordt bijvoorbeeld de aanleg van bollenvelden EU subsidie verleend. Voor de drainagesystemen van bollenvelden worden veelal schelpen toegepast

Daarnaast bestaan op nationaal niveau individuele stimuleringsmaatregelen waaronder, voor Noord-Nederland, investeringspremieregelingen en de Regeling Bedrijfsgerichte Stimulering Noord-Nederland. Verder wordt op het gebruik van isolatiematerialen (waaronder schelpen) in kruipruimten van woningen door de Nederlandse energiebedrijven een subsidie verleend van f 4,- per m² vloeroppervlak, dit impliceert f 16,- per m³ schelpen (prijsspeil 1997). De subsidie van de energiebedrijven wordt momenteel verminderd en waarschijnlijk op termijn gestaakt.

Drainagedoeleinden

Voor deze toepassing worden schone schelpen gebruikt. Het gebruik hiervan voor drainagedoeleinden vindt met name plaats in het noorden van Nederland. Een belangrijk effect op de vraag naar schelpen heeft de subsidieverlening door de EU voor de aanleg van drainagesystemen in bollenvelden: de verwachting is dat deze subsidies de komende jaren niet sterk zullen veranderen, waardoor de vraag voor deze toepassing stabiel blijft.

Verharding van fietspaden en andere paden

Alle kleischelpen, zowel afkomstig uit het Waddenzeegebied als de Zeeuwse wateren, worden gebruikt voor verharding van o.a. fietspaden. De markt van schelpen voor verharding was in de loop der jaren vrij stabiel: de verwachting is dat dit ook in de toekomst zo zal zijn.

Gritfabricage en mengvoederindustrie

Voor deze toepassing gaat de voorkeur uit naar het gebruik van schone schelpen, afkomstig uit de Waddenzee (en zeegaten) en de Zeeuwse wateren. Een beperkt deel van de schelpen die voor de gritproductie wordt gebruikt betreft oesterschelpen. De markt voor deze toepassing kan worden gekenmerkt als een zich steeds verder stabiliserende markt.

Isolatie onder vloeren

Voor deze toepassing worden alleen schone schelpen gebruikt.

De markt voor isolatieschelpen is enorm in beweging: het marktpotentieel van deze markt is zeer groot. De maximale hoeveelheid schelpen die voor deze toepassing kan worden afgezet is afhankelijk van een aantal factoren, zoals de activiteiten van de concurrenten en subsidies van de nationale overheid en de EU. De verwachting is dat de vraag naar schelpen voor isolatiedoeleinden de komende jaren zal toenemen.

Schelpkalk

Voor de productie van schelpkalk worden schone schelpen gebruikt, afkomstig uit de Waddenzee en zeegaten. Schelpkalk wordt voornamelijk gebruikt voor rookgasreiniging en in de bouw voor specialistische toepassingen. B.v. als witkleuring van buitenmetselwerk - zoals bij toepassing van cement kan geschieden - voorkomen moet worden (een eigenschap die schelpkalk bezit). De verwachting dat de afzet zal stijgen. Daarvoor zijn echter wel (momenteel nog onzekere) investeringen nodig in de productie van schelpkalk.

Helofytenfilters

Schone schelpen, vooral afkomstig uit het Waddengebied (en zeegaten) worden toegepast voor helofytenfilters (filters voor waterzuivering) en andere reinigingsfilters. Er bestaat een grote potentiële vraag voor helofytenfilters in Nederland. De verwachting is dat de afzet van schelpen voor dit doel de komende 10 á 15 jaar zal toenemen.

Overige toepassingen

Naast bovengenoemde toepassingen worden schelpen nog gebruikt voor de verdediging van schelpenbanken in de Westerschelde, als bedekkingsmateriaal voor begraaftplaatsen, als toeslagmateriaal voor kattenbakvulling,

schelpstenen, tuinarchitectuur en als "zwambestrijders" (gemaakt uit kalk van schelpen). Hiernaast worden schelpen gebruikt in nieuwe toepassingen zoals isolatiemateriaal in muren. Verwacht wordt dat het gebruik van schelpen voor de overige toepassingen zal toenemen, met name op het gebied van nieuwe toepassingen van schelpen.

Aan de hand van het onderzoek ontstaat het volgende beeld (tabel 5) met betrekking tot de geprognostiseerde vraag naar schelpen in de genoemde toepassingen.

Tabel 5: Jaarlijkse vraag naar schelpen voor verschillende toepassingsgebieden voor de komende 10-15 jaar (in m³)

Toepassingsgebieden	Geprognostiseerde vraag
Drainage	60.000 - 75.000
Verharding paden	72.000
Gritfabricage en mengvoeders	40.000
Isolatie onder vloeren	75.000 - 100.000
Schelpkalk	25.000 - 30.000
Helofytenfilters	12.000 - 19.000
Overige toepassingen ²	63.000 - 78.000
Totaal	347.000 - 414.000

² Deze hoeveelheden zijn inclusief een beperkte export.

4. Alternatieven voor de toepassing van schelpen als grondstof

In plaats van schelpen kunnen voor de verschillende toepassingen ook andere materialen worden gebruikt. In onderstaande tabel is een overzicht hiervan gegeven (bron: Rijkswaterstaat, DWV).

Tabel 6: Alternatieven voor schelpen per toepassingsgebied

Toepassingsgebied	Mogelijke alternatieven
drainage	(gebroken) grind steenslag lavasteen drainzand betongranulaat
verharding van paden	"rode" gebroken mijnsteen metselwerkgranulaat silex kalksteenslag asfalt
grit/mengvoeder	kalksteen (mijnkalk)
isolatie onder vloeren	kalkkorrels kleikorrels Alleen warmte isolatie: tempex platen folie PUR-schuim schuimbeton thermokussens en folie
schelpkalk	kalksteen (mijnkalk)
helofytenfilters	ijzererts

Een vergelijking tussen de verschillende alternatieve materialen en schelpen in de verschillende toepassingsgebieden ten aanzien van duurzaamheid (vernieuwbaarheid en energieverbruik), technische eigenschappen en prijs, geeft het volgende beeld.

Drainage

De alternatieven grind, steenslag, lavasteen, betongranulaat en drainzand zijn allen niet vernieuwbare grondstoffen. Bovendien zijn de eerste vier duurder dan schelpen en voor hoogwaardiger doeleinden in te zetten. Drainzand heeft als belangrijk nadeel ten opzichte van schelpen dat de stijghoogte van het grondwater (door capillaire werking) in drainzand ongeveer 25 cm bedraagt en dat drainzand kan dichtslibben met o.a. verontreinigingen (bron: DWV). Betongranulaat is technisch gezien geen gelijkwaardig alternatief.

Verharding van paden

Bij de genoemde alternatieven voor verhardingsmateriaal is sprake van niet vernieuwbare grondstoffen. Hoewel de prijs van 'rode' (gebroken) mijnsteen relatief laag is, is een belangrijk nadeel van dit materiaal dat de steen verpapt en na verloop van tijd wordt afgevoerd (door het regenwater). Schelpen verpulveren, maar het materiaal wordt door de klei vast gehouden, daardoor is voor schelpenverharding relatief weinig onderhoud nodig. Metselwerkgranulaat is een secundaire grondstof en technisch gezien en qua prijs praktisch gelijkwaardig aan schelpen als verhardingsmateriaal. Silex is door de scherpte en hardheid technisch minder geschikt als verhardingsmateriaal voor voet- en fietspaden. Dit geldt ook min of meer voor kalksteenslag, tevens is dit een primaire grondstof.

Asfalt is qua prijs hoger en geen gelijkwaardig alternatief voor schelpen. Technisch gezien heeft asfalt namelijk als dichte verharding een belangrijk nadeel dat beschadiging van de verharding door (boom) wortels kan optreden. Het repareren hiervan is duur. Bovendien kost het maken van asfalt veel energie.

Een nadeel van een geheel andere orde is dat het vanuit cultuurhistorisch en landschappelijk oogpunt gezien, m.n. langs de kust, niet gewenst is om in situaties waar het toepassen van schelpen tot nu toe gebruikelijk is genoemde alternatieven te gebruiken voor verharding van voet- en fietspaden.

Grit/mengvoeder

Schelpengrit en grit in mengvoeders heeft biologische voordelen boven het gebruik van kalkhoudende steensoorten. De kalk van schelpen wordt makkelijker door de dieren opgenomen. Het gebruik van schelpengrit is over het algemeen alleen rendabel voor relatief kleine bedrijven die extra aandacht geven aan de kwaliteit van hun produkt. Grote bedrijven met een massaproductie, zoals legbatterijen (eieren), vinden schelpengrit vaak te duur en zullen dus voor het alternatief kalksteen kiezen. Hierbij gaat het echter om een niet-vernieuwbare grondstof; het breken en poederen ervan voor de gritproductie vereist veel energie.

Isolatie onder vloeren

Technisch gezien benaderen het gebruik van kalkkorrels (vervaardigd van "kalkpellets" vrijkomend bij waterzuiveringsbedrijven als restproduct van waterontharding) en kleikorrels in deze toepassing het meest de isolerende werking van schelpen. Schelpen en (gebakken)kleikorrels zijn primair vochtisolierend en hebben, als gevolg daarvan, tevens een warmte-isolerende functie (zie ook par. 2.5).

Voor alle alternatieven (behalve voor kalkkorrels) geldt dat bij de productie ervan veel energie nodig is. Bij elk van de alternatieven gaat het om niet vernieuwbare grondstoffen. Kalkkorrels zijn een secundaire grondstof. Tempex, folie en PUR-schuim kunststoffen zijn vervaardigd uit aardolie dat bij toepassing voor dit doel in verhouding laagwaardig wordt ingezet.

Schelpen en wat mindere mate ook (gebakken)kleikorrels, voorkomen het optrekken van vocht, accumuleren het tijdelijk en geven het naar beneden weer af. Indirect hebben schelpen en kleikorrels daardoor ook enige warmte-isolatie functie. Tempex platen, schuimbeton, folie, PUR schuim en thermokussens met folie zijn, in tegenstelling tot schelpen en kleikorrels, niet geschikt om te worden toegepast in gebieden waar het grondwater in de kruipruimten staat. Thermokussens hebben een primaire warmte-isolatie functie. Een voordeel van schelpen als isolatiemateriaal is de mogelijkheid tot hergebruik. Kleikorrels zijn in deze toepassing minder duurzaam dan schelpen.

Schelpkalk

Het alternatief voor schelpkalk, mijnkalk uit kalksteen is een niet vernieuwbare grondstof. Voor specialistische toepassingen van schelpkalk in de bouw (m.n. op het gebied van de restauratie van monumentale oude gebouwen) is mijnkalk technisch gezien geen gelijkwaardig alternatief voor schelpkalk. Schelpkalk is duurder maar heeft als voordeel dat het langer meegaat. Schelpkalk wordt opgenomen in het Nationaal pakket duurzaam bouwen in de woningbouw

Helofytenfilters

Schelpen in helofytenfilters zouden vervangen kunnen worden door ijzererts, alleen bij verticale filters. De in toenemende mate toepaste helofytenfilters voor waterzuivering, bij projecten waarvoor aansluiting op de riolering erg kostbaar zou zijn, zijn verticale filters. Nadeel van ijzererts is dat dit de verticale filters kan doen dicht slibben als gevolg van door oxidatie gevormde waterkerende lagen. Ijzererts is een duurder en niet vernieuwbare grondstof.

5. Conclusies omtrent vraag naar schelpen

Met uitzondering van kalkkorrels en metselwerkgranulaat zijn, wat betreft duurzaamheid (vernieuwbaarheid, hergebruik en energieverbruik), technische eigenschappen en prijs, van de in par. 4 genoemde alternatieve materialen geen of slechts een deel een alternatief voor schelpen. De voordelen van het gebruik van schelpen zullen voor de gebruiker hiervan dan ook veelal van doorslaggevende betekenis zijn bij de materiaalkeuze, terwijl ook het overheidsbeleid gericht op bevorderen van het toepassen van vernieuwbare en secundaire grondstoffen, beperking van energiegebruik en het zo hoogwaardig mogelijk toepassen van grondstoffen (NMP, beleid Bouwgrondstoffenvoorziening (structuurschema Oppervlaktedelfstoffen), beleid Duurzaam Bouwen) hierop aansluit.

Voor wat betreft de kalkkorrels wordt verwacht dat op korte termijn de totale productie van "kalkpellets" (het materiaal waarvan kalkkorrels worden gemaakt) afkomstig van de waterzuiveringbedrijven, voor het productieproces van staal gebruikt zal gaan worden. Er wordt vanuit gegaan dat deze niet als alternatief voor schelpen in isolatie-toepassingen beschikbaar zullen komen. Kalk wordt gebruikt bij het zogenaamde "sinterproces" bij de vervaardiging van staal. Jaarlijks zijn hier grote hoeveelheden kalk (ca. 600.000 ton) voor nodig.

Metselwerkgranulaat als vervanging van schelpen voor verharding zal in verschillende situaties stuiten op cultuurhistorische bezwaren (zie par. 4).

Het overheidssubsidiebeleid (zie par. 3) vormt een onzekere factor in de behoefteprognoses.

De beïnvloeding van de vraag door het gebruik van concurrerende produkten zal dus niet zeer groot zijn. Toch wordt wel enige invloed van produkten als thermokussens+folie en metselwerkgranulaat verwacht de komende 10 á 15 jaar. Tevens zijn er signalen dat de verwachte groei van de behoefte aan schelpen voor die toepassingen waarvoor groei is geprognostiseerd, wellicht aan de hoge kant is, mede omdat de totaal in ons land toepaste hoeveelheden schelpen de afgelopen 5 jaar ongeveer stabiel was. Ingeschat wordt dat door e.e.a. met een ca. 75.000 m³ lagere vraag naar schelpen rekening mag worden gehouden dan vermeld is in par. 3 tabel 5. Dit betekent dat als "erkende" vraag wordt aangehouden 272.000 - 339.000 m³. In het navolgende wordt van een maximale "erkende" vraag voor de periode tot het jaar 2010 van afgerond 325.000 m³ per jaar uitgegaan.

6. Voorkomens schelpen

6.1 Inleiding

Schelpen worden overal in de Waddenzee, Noordzee-kustzone en Zeeuwse wateren door natuurlijke aanwas gevormd. Zo zijn de kokkelschelpvoorkomens die voor schelpwinning aangesproken worden het resultaat van de aanwas die ieder jaar door groei en sterfte van de in de estuaria c.q. getijdebekkens voorkomende levende kokkels plaatsvindt. De dode schelpen uit een kokkelbank raken ingegraven of worden getransporteerd door getijstroomingen naar dieper gelegen geulen. Er kan een lange tijd overheen gaan voordat nieuwe aanwas voor de schelpwinning beschikbaar komt: de huidige schelpwinning kan oude voorraden, ook wel fossiele voorraden genoemd, aanspreken.

In de volgende subparagrafen wordt voor genoemde wateren aangegeven wat de natuurlijke aanwas is en wordt een indicatie gegeven van de fossiele voorraad.

6.2 Natuurlijke aanwas

In het rapport "Beschikbaarheid van schelpen voor de schelpenwinning" (Rijkswaterstaat, Rijksinstituut voor Kust en Zee (RIKZ)) wordt uitgebreid ingegaan op de natuurlijke aanwas van schelpen. Daarbij wordt onderscheid gemaakt tussen kokkels, spisula en overige schelpen. De beschikbaarheid van gegevens daaromtrent is divers, zodat deels gewerkt moest worden met gegevens over een beperkt aantal jaren c.q. schattingen gebaseerd op vergelijking van situaties in de onderscheiden deelgebieden. Het meeste is, qua soort schelp, bekend van kokkels en qua gebied van de Waddenzee; de soort die en het gebied waar ook het meeste wordt gewonnen. Zo zijn voor kokkels voor de Waddenzee voor een periode van ca. 30 jaar gegevens bekend. De gegevens omtrent spisula zijn veelal gebaseerd op reeksen van 3-5 jaar. Van de overige schelpen zijn nauwelijks gegevens bekend omtrent de natuurlijke aanwas. Tabel 7 geeft een overzicht van de natuurlijke aanwas van kokkels en spisula. Hierbij moet worden opgemerkt dat in de tabel de netto natuurlijke aanwas is opgenomen. Hieronder wordt verstaan de natuurlijke aanwas minus wat opgegeten/verpulverd wordt door vogels; wat wordt weggevoerd door de kokkel- en spisulavisserij; wat permanent begraven raakt en minus de hoeveelheid kleine schelpen, d.w.z. de schelpen kleiner dan ca. 1,5 cm die bij de winning van schone schelpen tezamen met het zand worden uitgespoeld en in het systeem blijven. Het verschil tussen de natuurlijke aanwas en de netto natuurlijke aanwas bedraagt ca. 25%, dit varieert per deelgebied. In het navolgende wordt verder kortweg over natuurlijke aanwas gesproken, waarbij bedoeld is de voornoemde netto natuurlijke aanwas.

Tabel 7. Natuurlijke aanwas kokkels en spisula (in m³ per jaar)

GEBIED	KOKKELS	SPISULA
Waddenzee	132.000	-
Waddeneil.- kustzone	-	137.000
Westerschelde	5.000	2.000
Voordelta	2.000	102.000
N.- en Z.H.-kustzone	-	121.000
Oosterschelde	78.000	12.000
Totaal	217.000	374.000

Omtrent overige schelpen kan het volgende worden opgemerkt. Uit monsternamen van gewonnen schelpen blijkt de volgende samenstelling (zie nota RIKZ tabel 3.5-1)

Waddenzee:	75% kokkels, 4% spisula, 21% overig
Westerschelde:	40% kokkels, 3% spisula, 57% overig
Voordelta:	25% kokkels, 50% spisula, 25% overig

Ten eerste blijkt hieruit dat ook partijen schelpen met vrij grote percentages niet-kokkels als grondstof bruikbaar zijn, er vindt geen uitsplitsing naar soorten schelpen plaats bij de verwerking. Ten tweede geeft dit, gerelateerd aan de gegevens in tabel 7, enige indicatie over de natuurlijke aanwas van overige schelpen. Omdat onderzoeksgegevens ontbreken wordt de natuurlijke aanwas van overige schelpen verder p.m. gehouden.

6.3 Fossiele voorraad

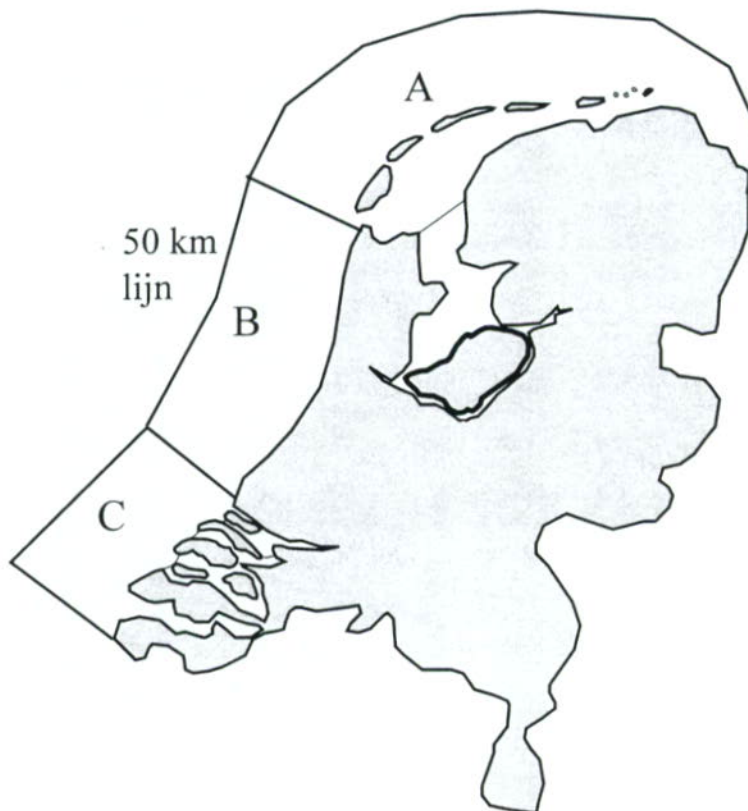
In de rapport "Beschikbaarheid van schelpen voor schelpenwinning" worden geen kwantitatieve uitspraken gedaan over de grootte van de voorraden fossiele schelpen. Wel wordt aangegeven hoe oud de voorkomens zijn en waar ze in welke samenstelling worden aangetroffen.

Uit de samenstelling van het gewonnen materiaal is af te leiden dat de schelpen gewonnen in de kustzone en de Zeeuwse wateren overwegend van holocene, danwel jong-pleistocene ouderdom zijn, soms echter nog ouder. Hoe oud het schelpen materiaal uit de Waddenzee is, is niet exact bekend, echter duidelijk jonger als de schelpen uit de Zeeuwse wateren. Wel worden hier bij het gewonnen schelpenmateriaal schelpen (oesters)

aangetroffen die, gezien het niet meer voorkomen ervan in de Waddenzee, meer dan 100 jaar oud moeten zijn. In de Zeeuwse wateren worden schelpen gewonnen die grotendeels van fossiele oorsprong zijn. Aangenomen mag worden dat de fossiele voorraden zeer groot zijn.

7. Beleidsalternatieven

In de startnotitie van de MER zijn vier alternatieven voor schelpenwinning aangegeven, te weten een nul-alternatief (= referentie alternatief), een verschuivings-alternatief, een uitbreidings-alternatief en een natuurlijke aanwas-alternatief. De alternatieven onderscheiden zich naar per gebied (zie figuur 1) toegestane te winnen hoeveelheden.

Figuur 1: Onderscheiden gebieden

Deze alternatieven zijn weergegeven in tabel 8. V.w.b. het natuurlijke aanwas alternatief is tabel 8 qua hoeveelheden gebaseerd op het vermelde in par. 6.2 hiervoor.

Tabel 8: Toegestane te winnen hoeveelheden schelpen (in m³/jaar) per alternatief

	NUL- ALTERNATIEF	VERSCHUIVINGS- ALTERNATIEF	UITBREIDINGS- ALTERNATIEF	NATUURLIJKE AANWAS ALTERNATIEF
GEBIED A	195.000	150.000	250.000	ca.270.000+p.m.
GEBIED B	-	50.000	75.000	ca.120.000+p.m.
GEBIED C	CA.50.000	50.000	75.000	ca.200.000+p.m.
TOTAAL	250.000	250.000	400.000	ca.600.000+p.m.

Ter toelichting op alternatieven wordt het volgende opgemerkt. Het nulalternatief komt globaal overeen met de in afgelopen jaren per gebied A, B en C gewonnen hoeveelheden. Het verschuivingsalternatief gaat uit van de zelfde totaal hoeveelheid, maar spaart het Waddengebied door daar de winning te verminderen, terwijl wel

winning zou gaan plaatsvinden in de N.- en Z.H.- kustzone. Het uitbreidingsalternatief komt tegemoet aan de gestegen behoefte aan winning. Het natuurlijke aanwas alternatief geeft simpelweg aan de hoeveelheden als vermeld in par. 6.2 hiervoor (de totale natuurlijke aanwas voor kokkels plus spisula plus p.m. voor de overige schelpen).

Hierbij moet nog worden opgemerkt dat bij nader inzien deze alternatieven deels niet realistisch zijn (zoals bleek bij het opstellen van deze nota) , omdat onvoldoende rekening is gehouden met de economische winmogelijkheden. De MER en deze nota zijn in onderlinge wisselwerking opgesteld. Dit heeft er toe geleid dat in de MER twee beleidsalternatieven zijn getoetst aan de milieu-effecten, terwijl tevens aandacht is besteed aan het Meest Milieuvriendelijke Alternatief (MMA). In par. 9 “Beleidskeuze” wordt hier nader op ingegaan.

8. Milieu-effecten beleidsalternatieven

Dit betreft toetsing aan effecten zoals de ecologische kwetsbaarheid van het systeem, de invloed op de sedimentbalans en de invloed op de schelpbalans. Ook zijn de gebruiksdoelstellingen zoals het gebruik van de fossiele voorraad, de winbaarheid en de kwaliteit van het materiaal in de beschouwingen betrokken. Bij de beoordeling van de effecten van schelpenwinning blijkt uit de resultaten dat de verschillen in de milieucondities per watersysteem belangrijker zijn dan de verschillen tussen de alternatieven. Een relatieve beoordeling of ranking van de alternatieven is daarom niet mogelijk gebleken. In de MER is alleen een beoordeling van het pakket van maatregelen in het nulalternatief gegeven (tevens referentie-situatie). Op basis van de studie naar effecten die in de MER is uitgevoerd, is voor ieder van de bovengenoemde criteria apart, een ranking van watersystemen uitgevoerd voor systeemcriteria (zoals ecologische kwetsbaarheid, morfologie, schelpbalans), en gebruikscriteria (fossiele voorraad, winbaarheid, kwaliteit, etc.), uitgaande van de huidige situatie. Hieruit blijkt hoe de gevoeligheid en de geschiktheid van de te beschouwen watersystemen ten opzichte van elkaar verschillen. Hieruit volgen de uit de MER volgende relatieve milieu-effecten voor de onderscheiden wateren.

In de Oosterschelde is vrijwel iedere winning van oppervlaktedelfstoffen, zijnde onttrekking van sediment aan het systeem, nadelig zolang er geen nieuw morfologisch evenwicht is ingesteld. Door de voltooiing van de Oosterscheldekering zoekt het watersysteem een nieuw evenwicht. Momenteel vindt, door de enigszins afgenomen stroomsnelheden een proces plaats waarbij de geulen ondieper worden doordat materiaal van de aangrenzende platen zich richting geulen verplaatst. Het plaat- en slibareaal, belangrijke fourageer- en broedplaatsen van vogels, neemt hierdoor af. Bij onttrekking van materiaal uit de Oosterschelde wordt het proces om een nieuwe evenwichtssituatie te bereiken vertraagd. In de Waddenzee is de ecologische gevoeligheid van het systeem het belangrijkste criterium. De zeehonden, vogel, zeegras en bodemdierpopulaties bevinden zich momenteel onder een niveau dat potentieel mogelijk is. Herstel en ontwikkeling van deze populaties wordt nagestreefd. In de Waddenzee ligt in de huidige situatie het niveau van schelpenwinning het dichtst bij het niveau van schelpaanwas. Over de ecologische rol of functie in sedimentatie erosie/processen van deze schelpen is weinig bekend. Uit het oogpunt van sedimentbalans is, in verband met de orde van omvang, voor de Waddenzee geen beperking noodzakelijk van de huidige winning. De Noord en Zuid-Hollandse kustzone is relatief weinig gedifferentieerd in fauna en ten opzichte van de overige systemen relatief weinig kwetsbaar. De Westerschelde is gekenmerkt door een relatief grote, kunstmatig in stand gehouden en geaccepteerde mate van verstoring door menselijk gebruik. In de toekomst zal de invloed van menselijk ingrijpen in de Westerschelde mogelijk ook nog toenemen.

De MER geeft het Meest Milieuvriendelijk Alternatief (MMA) in de vorm van een voorkeursvolgorde van wateren gerangschikt naar afnemende geschiktheid voor winning. De MER geeft aan dat het in principe mogelijk is het totale negatieve effect van winning op het milieu te minimaliseren tot een aanvaardbaar niveau waarbij tevens in de nu geprognosticeerde behoefte kan worden voorzien. Samengevat kan als MMA worden beschouwd het alternatief waarbij beleidsmatig rekening wordt gehouden met de volgende milieu-voorwaarden:

Westerschelde.

Bij schelpenwinning moeten de natuurgebieden (broedgebieden) en steile plaatwanden voldoende gerespecteerd worden. De schelpenwingebieden moeten in oppervlakte zoveel mogelijk beperkt worden.

Voordelta.

Ook hier dient de verstoring zoveel mogelijk beperkt te worden door de schelpenwinning te beperken tot kleine gebieden die over langere periode geëxploiteerd worden. Niet meer winnen dan de natuurlijke aanwas kan bijdragen tot een niet al te zeer vertraagd herstel van evenwicht van de sedimentbalans en bijbehorende fauna. Dit geldt voornamelijk voor het gebied ten noorden van Goeree waar de sediment aanvoer gering is.

Noordzee-kustzone.

Hier is de winning van fossiele geconcentreerde schelpvoorkomens mogelijk zolang ecologische waarden van de levende *Spisula* banken worden gerespecteerd. Deze *spisula* schelpen zijn een belangrijke voedselbron voor zee-eenden.

Waddenzee, zeegaten en buitendelta's.

Contingentering per komgebied wordt uit milieu overwegingen niet van belang geacht. Vogels en zeehonden rustgebieden moeten gerespecteerd worden. Winning in de Waddenzee moet zoveel mogelijk worden beperkt i.v.m. de mogelijke rol die de schelpenbanken daar kunnen vervullen (en in het verleden ook hebben vervuld) als habitat voor oesters en ander hard-substraat organismen. Winning in de hoogdynamische zeegaten en de buitendelta levert ecologisch niet of nauwelijks problemen op. Ook morfologisch niet, gelet op de relatief kleine hoeveelheden.

Oosterschelde.

Landelijke beleidsnota Schelpenwinning

Hier is winning onwenselijk gezien de enorme “zandhonger” van het systeem. Herstel van morfologisch evenwicht in het systeem en herstel van bijbehorende fauna wordt nagestreefd. Schelpenwinning beïnvloedt dit herstel negatief.

Winning langs dijken en op stranden

Winning van kleine hoeveelheden schelpen langs dijken en strandjes in de Delta (in het Waddengebied geschiedt dit niet) is ongewenst i.v.m. de geschiktheid van deze schelpvoorkomens als broedplaatsen van kustvogels. Winning van schelpen uit schelpenbanken voor de kust doet geen afbreuk aan de mogelijkheden voor kustbroeders, de intensieve recreatieve verstoring is alles bepalend.

9. Beleidskeuze

9.1 Toegestane te winnen hoeveelheden

9.1.1 Geen winning uit N.- en Z.H.-kustzone en Oosterschelde

Zoals in par. 7 is opgemerkt zijn de beschouwde alternatieven bij nader inzien deels niet realistisch. Dit betreft de winning in de N.- en Z.H.-kustzone. Gelet op het ontbreken van opeenhopingen en het zeer grote aandeel spisula wordt dit niet als economisch haalbaar gezien. Tevens zouden, omdat de partijen gewonnen spisula vaak meer dan zeer kleine percentages levende schelpen zouden bevatten, extra kosten voor nabewerking ter voorkoming van stankbezwaar gemaakt moeten worden (zie ook par. 2.2).

Omtrent winning in de Oosterschelde het volgende. Door de voltooiing van de Oosterscheldekering vormt zich door de veranderde dynamiek in dit watersysteem een nieuw evenwicht. Momenteel vindt door de veranderde stroomsnelheden een proces plaats waarbij de geulen ondieper worden doordat materiaal van de aangrenzende platen zich richting geulen verplaatst, en het plaatareaal afneemt. Bij onttrekking van materiaal uit dit watersysteem wordt dit proces van evenwichtvorming verstoord en de afname van het plaatareaal bevordert. Platen zijn belangrijke fourageerplaatsen en broedplaatsen voor de hier voorkomende vogels. In het beleidsplan Oosterschelde (1995) is het beleid erop gericht de winning van oppervlaktedelfstoffen in dit gebied te staken. Economisch gezien is het uitsluiten van de winning van schelpen hier waarschijnlijk niet bezwaarlijk. Schelpenbanken die vroeger in de geulen bloot kwamen te liggen door de grote dynamiek in het systeem, worden nu bedekt door het afkalvend materiaal van de platen en hiermee moeilijk bereikbaar voor de schelpenwinning. Deze afnemende interesse voor dit gebied is ook af te lezen uit de cijfers zoals die zijn gepresenteerd in tabel 2 (par. 2.2.2). Uitwisseling van schelpen tussen Oosterschelde en Voordelta is onwaarschijnlijk. De Oosterscheldekering maakt dat praktisch onmogelijk.

Om bovengenoemde redenen zullen geen nieuwe schelpenwinvergunningen worden afgegeven voor de Oosterschelde. Wel zal verwijdering van schelpen ter plaatse van de stortplaatsen van schelpen afkomstig van de schelpdiervisserij worden toegestaan (zie ook par. 2.2.3).

Indien zich t.z.t. een nieuw morfologisch evenwicht zal hebben ingesteld in de Oosterschelde kan daar wellicht wel weer schelpenwinning worden toegestaan.

9.1.2 Omvang behoefte aan winning

Hoe groot is nu de behoefte aan winning van schelpen? Uitgaande van een behoefte aan de grondstof schelpen van 325.000 m³ (erkende vraag, zie par. 5), een aanbod uit kokerijen van 15.000 m³ (zie par. 2.2.5) en een aanbod uit import van 15.000 m³ (zie par. 2.2.4 en 2.2.5) bedraagt de behoefte aan winning maximaal 295.000, afgerond 300.000 m³ per jaar.

9.1.3 Keuze alternatief v.w.b. behoeftedekking

De vraag naar winning van schelpen kan gedekt worden uit het winbare aanbod van de in de bodem aanwezige voorraden (fossiele) schelpen en de winbare hoeveelheden schelpen die hier jaarlijks door natuurlijke aanwas aan worden toegevoegd. Tabel 10 geeft, gebaseerd op de gegevens uit par. 6.2 een overzichtsbild van de natuurlijke aanwas. De N.- en Z.H.- kustzone en de Oosterschelde zijn hierbij, gelet op het voorgaande, buiten beschouwing gelaten.

Tabel 9: Natuurlijke aanwas (in 1000 m³/jr)

	kokkels	spisula	overig	totaal
Waddenzee	132	0	p.m.	132+p.m.
Waddeneil.-kustzone	0	137	p.m.	137+p.m.
Voordelta	2	102	p.m.	104+p.m.
Westerschelde	5	2	p.m.	7+p.m.
Totaal	ca. 140	ca. 250	p.m.	ca. 400+p.m.

In het tot op heden vigerende beleid voor de schelpenwinning was vooral de natuurlijke aanwas een belangrijke factor voor de maximaal te winnen hoeveelheid schelpen. Als hiervan zou worden uitgegaan, zouden op grond van het bovenstaande meer dan 400.000 m³ per jaar gewonnen kunnen worden.

Deze laatstgenoemde hoeveelheid is ruim voldoende om aan de vraag naar winning (300.000 m³ schelpen) te voldoen.

Verwacht moet echter worden dat meer kokkels zullen worden gewonnen dan spisula, gelet op de beperktere toepassingsmogelijkheden van spisula.

Indien er jaarlijks meer schelpen van dezelfde soort worden gewonnen dan de natuurlijke aanwas, wordt er ingeteerd op de fossiele voorraad van deze soort. **De vraag is in hoeverre dit bezwaarlijk is.**

Uit de MER blijkt dat het bij de in de Nederlandse wateren gewonnen schelpen hoofdzakelijk gaat om schelpen gevormd in het Holoceen (periode vanaf heden tot zo'n 10 000 jaar geleden) en beperkt uit vroegere perioden. Voor wat betreft de relatie natuurlijke aanwas - winning moet geconcludeerd worden dat het huidige winningsniveau van voornamelijk kokkelschelpen in de Waddenzee dicht ligt bij het gemiddelde productieniveau. Het blijft echter onduidelijk wanneer en waar de jaarlijkse aanwas voor schelpwinning beschikbaar komt.

In de Delta is er geen correlatie tussen aanwas, de plaats van de aanwas en de winning. Er worden vooral fossiele schelpvoorraden door schelpwinning aangesproken. In de Voordelta worden veel spisulaschelpen gewonnen. De aanwas van kokkels in de Voordelta is zeer beperkt. Ook in de Westerschelde is sprake van een zeer geringe aanwas van kokkelschelpen en worden vnl. fossiele schelpen gewonnen.

Aangezien de gewonnen schelpen overwegend fossiel zijn, is het tijdschap tussen produktie en winning bijzonder lang en wordt de beschikbaarheid van schelpen niet op korte termijn bepaald door groei en sterfte van schelpdieren. Winning in een bepaald kombergingsgebied is daarom niet gekoppeld aan de natuurlijke aanwas en is wat betreft beschikbaarheid van schelpen dan ook geen probleem. De voorraad fossiele schelpen is zeer groot (zie ook par. 6.3)

Het **antwoord** op de vraag of interen op de voorraad bezwaarlijk is, is dan ook dat het winnen van de fossiele voorraden op zich acceptabel kan zijn. Een dergelijke keuze is ook gemaakt voor andere in Nederland voorkomende voorraden grondstoffen zoals zout en zand, waarbij ook op zeer lange termijn uitputting aan de orde zou zijn. Verschil met schelpen is echter dat dit geen vernieuwbare grondstoffen zijn. Verder moet worden bedacht dat als b.v. iets wordt ingeteerd op de fossiele voorraad kokkels, dit niet hoeft te gelden voor de fossiele voorraad van het totale schelpenmengsel.

In hoeverre daadwerkelijk wordt toegestaan meer te winnen dan de natuurlijke aanwas wordt verder besproken in par. 9.1.4.

Een **andere** te beantwoorden **vraag** is of de winning van schelpen op zich een negatief effect heeft op het milieu (effect op oppervlaktewater, bodem, planten, dieren en morfologie). Uit de MER en de aanvulling daarop blijkt dat dit, voor de beschouwde alternatieven, nauwelijks het geval is, de effecten van de beschouwde alternatieven zijn überhaupt gering. Daar waar sprake is van geringe effecten is mitigerend daarvan door het stellen van vergunningvoorwaarden mogelijk.

Met de antwoorden op bovengenoemde twee vragen wordt in deze beleidsnota als voorkeursalternatief voor de komende jaren gekozen voor het uitbreidingsalternatief, zonder Oosterschelde en N.- en Z.H.- kustzone, waarbij uitgegaan wordt van een totale maximaal toe laten te winnen hoeveelheid van 300.000 m³/jr. Geacht wordt dat hiermee invulling wordt gegeven aan het beleid voor een duurzame (bouw)grondstoffenvoorziening als vermeld in het SOD (zie par. 2.4).

9.1.4 Verdeling toegestane te winnen hoeveelheid over beschouwde wateren en wingebieden daarbinnen

Omtrent de verdeling van de te winnen schelpen over de wateren Westerschelde, Voordelta, Waddenzee & Waddeneilanden-kustzone kan het volgende worden opgemerkt. Het lijkt daarbij gewenst enigszins aan te sluiten bij de verdeling zoals volgt uit de huidige winning (zie par. 2.2.5 tabel 3). Gelet op de MER resultaten is het echter ook gewenst relatief, t.o.v. de situatie tot nu toe, wat meer winning in de Zeeuwse wateren toe te staan, met name in de Westerschelde. Dit leidt tot het voorstel 40.000 m³/jr uit de Westerschelde en 40.000 m³/jr uit de Voordelta. Voor de Westerschelde betekent dit voor ca. 75% winning uit de fossiele voorraad. I.v.m. het voorgaande wordt dit, mede gelet op de relatief geringe hoeveelheid, aanvaardbaar geacht. Voor de Voordelta betekent dit dat iets wordt ingeteerd op de fossiele voorraad kokkels, echter de 40.000 m³/jr is aanmerkelijk kleiner dan de totale jaarlijkse schelpaanwas, die bedraagt ca. 100.000 m³ spisula en kokkels + p.m. voor overige schelpen. Daarom zou men kunnen denken aan meer dan 40.000 m³ winnen uit de Voordelta. Gelet op de behoefte aan kokkels en het relatief lage percentage daarvan (zie tabel 9) in de Voordelta wordt dit echter niet overwogen.

E.e.a. betekent dat in het Waddengebied (met Waddengebied wordt bedoeld het gebied A als aangegeven in figuur 1 in paragraaf 7 van deze nota) een winning van in totaal 220.000 m³/jr zou moeten worden toegestaan. Dit is minder dan de totale jaarlijkse schelpaanwas in dit gebied (ca. 270.000 m³ kokkels en spisula, plus p.m. voor overige schelpen). Er zal bij de winners echter vooral belangstelling zijn voor de relatief rijke kokkelvoorkomens in de Waddenzee, zeegaten en buitendelta. Winning in de Waddeneilanden-kustzone, voorzover geen buitendelta, is waarschijnlijk niet aantrekkelijk gelet op de naar verwachting hogere spisula percentages en op de grotere vaarafstand.

Gelet op de PKB Waddenzee dient toetsing plaats te vinden aan het voorzorgprincipe en aan het translocatiebeginsel (zie ook par. 2.4). V.w.b. het voorzorgprincipe wordt opgemerkt dat de MER-resultaten (de momenteel best beschikbare informatie) aangeven dat de gevolgen van schelpenwinning gering zijn en dat deze geringe gevolgen door mitigerende maatregelen - zie vergunningvoorwaarden par. 2.4.2 - nog kunnen worden beperkt. Wel is niet uitgesloten dat de schelpenwinning invloed heeft gehad op het verdwijnen van de functie van schelpenbanken in de diepere geulen van de Waddenzee exclusief de hoogdynamische zeegaten

(schelpenwinning vindt alleen plaats in gebieden beneden NAP -5 m) als habitat voor oesters en andere hard-substraat organismen. Deze functie is in het verleden wel vervuld, maar is er momenteel niet, mogelijk als gevolg van de schelpenwinning. Daarom wordt het gewenst geacht het oostelijk deel van het PKB-gebied van de Waddenzee, oostelijk van het wantij van Terschelling, vrij te waren van schelpenwinning. De functie van de schelpenbanken als habitat voor hard substraat kan zich dan mogelijk - onzeker is (in welke mate) of dit lukt - opnieuw ontwikkelen (mogelijk versterking van de natuurfunctie, in lijn met de hoofddoelstelling natuur van de Waddenzee).

In het gebied oostelijk van het wantij van Terschelling werd tot nu toe ca. 10.000m³/jr. gewonnen. De in het Waddengebied toe te stane hoeveelheid te winnen schelpen wordt daarom gesteld op 210.000m³/jr.

V.w.b. het translocatiebeginsel: uit bovenstaande blijkt dat de voorziene schelpenwinning niet evengoed, laat staan beter buiten de Waddenzee inclusief zeegaten en buitendelta kan geschieden. Alleen deze wateren bieden de met name als (bouw)grondstof benodigde kokkelhoeveelheden.

Algemeen gesproken blijkt uit de MER dat de invloed van de schelpenwinning in het Waddengebied relatief zeer beperkt is t.o.v. de grootschalige natuurlijke processen en dat de invloed op de kusterosie verwaarloosbaar klein is.

In lijn met het beleid zoals dat in de afgelopen periode is gevoerd (verschuiving naar buitendelta) en mede gebaseerd op de hoeveelheden schelpen die in de afgelopen periode in de Waddenzee is gewonnen wordt voorgesteld de winning 90.000m³/jr toe te staan in het (westelijk deel van) PKB- gebied en 120.000m³/jr buiten het PKB-gebied in de zone t/m drie mijl buiten de Waddeneilanden. In totaal dus 210.000 m³ per jaar in het hele Waddengebied, zie ook kaartbijlage I. In de afgelopen periode mocht 140.000 m³/jaar worden gewonnen binnen het PKB gebied, nu wordt dat 90.000 m³.

Als gevolg van het bovenstaande zal mogelijk iets worden ingeteerd op de voorraden kokkels in de bodem van de zeegaten van de Waddenzee en van de buitendelta's. Dit is echter niet zeker omdat naar verwachting het aandeel spisula in de gewonnen hoeveelheden zal stijgen als gevolg van de verschuiving van winning uit de Waddenzee naar de buitendelta. De toegestane winning van 210.000 m³ schelpen in het hele Waddengebied is, als eerder vermeld (zie par. 6.2) lager dan de totale natuurlijke aanwas (270.000 m³ + p.m.).

Gelet op het bovenstaande kan de winning van voornoemde in totaal 210.000 m³ worden beschouwd als vallend binnen het terughoudende beleid voor schelpenwinning in dit gebied.

In tabel 10 is de verdeling van de maximaal toe te stane hoeveelheden schelpen per water samengevat.

Tabel 10: Maximale toe te stane te winnen hoeveelheden voorkeursalternatief (in m³/jaar)

	HOEVEELHEID
Waddengebied	210.000*
Westerschelde	40.000
Voordelta	40.000
Totaal	290.000

* Waarvan in PKB Waddenzee-gebied 90.000 m³ per jaar, en in de drie mijlszone buiten het PKB gebied 120.000 m³ per jaar.

Uiteraard dient, als gebruikelijk, bij iedere aanvraag om ontgrondingsvergunning gemotiveerd te worden waarom de aangevraagde hoeveelheid schelpen moet worden gewonnen.

Per water zijn op de kaartbijlagen I en II de gebieden aangegeven waarbinnen gewonnen mag worden. Dit betreft het gehele water minus de uitsluitingsgebieden als vermeld in par. 2.4. (voor zover redelijker wijze op de kaartbijlagen aan te geven). Voor de Waddenzee worden ook uitgesloten de gebieden verboden voor bodemberoerende visserij (Balgzand, onder Terschelling). Bij de op de kaartbijlagen aangegeven wingebieden moet worden bedacht dat de geulen kunnen wijzigen a.g.v. de morfologische ontwikkelingen. Hiermee wordt rekening gehouden bij de vergunningverlening v.w.b de daarin op te nemen gebieden waarbinnen gewonnen mag worden.

Verder wordt opgemerkt dat buiten de driemijls zone bij de Waddeneilanden en buiten het Voordeltagebied (globaal gesproken buiten de 20m dieptelijn) enerzijds niet verwacht wordt dat hier winbare hoeveelheden aanwezig zijn (zie par. 2.4.1), terwijl er anderzijds geen redenen zijn hier winning niet toe te staan als in de toekomst er toch behoefte zou zijn hier te winnen. Deze gebieden zijn daarom op de kaartbijlagen aangegeven als gebieden waar geen winbeperking geldt.

9.1.5 Overige beleidspunten

Winning langs dijken en op stranden

Het winnen van schelpen langs dijken en op stranden van de Waddenzee en de Delta wateren is ongewenst i.v.m. de geschiktheid van deze voorkomens als broedplaatsen voor vogels. De Rijkswaterstaat zal daarom hiervoor geen ontgrondingsvergunningen en/of vergunningen op grond van de wet Beheer RWS-werken verstrekken. De gevolgen hiervan zijn beperkt, omdat alleen in het Deltagebied tot op heden zo nu en dan zeer kleine hoeveelheden langs dijken en op stranden worden gewonnen.

Vergunningvoorwaarden

De vergunningvoorwaarden als vermeld in par. 2.4 zullen ook in de toekomst worden aangehouden. Daarenboven zullen in de vergunningen voorwaarden worden opgenomen voortvloeiende uit de navolgende punten:

a. Black box

Teneinde verschillende vergunningvoorwaarden beter te kunnen controleren (zie hierna ad b, d, e en g) zal in de nieuwe vergunningen worden opgenomen dat vergunninghouders moeten accepteren dat de vergunninginstantie een back box aan boord van het winvaartuig installeert en periodiek afleest c.a. Een black box is een verzegelde "intelligente" datarecorder met een ingebouwd plaatsbepalings-systeem welke verbonden kan zijn met een aantal externe signalen en sensoren. Hierbij worden in ieder geval de registraties locatie, tijd en status (winnen, varen, lossen of stilliggen) op een zogenaamde memorycard vastgelegd.

b. Winning tijdens de nacht

Er is behoefte om ook tijdens de nachtelijke uren schelpen te winnen. De controle op de naleving van vergunningvoorwaarden (b.v. of niet buiten de toegestane wingebieden wordt gewonnen) is dan echter problematisch. Dit probleem wordt verholpen door een z.g. "black box" aan boord te plaatsen, zie ad a hiervoor. Winnen tijdens de nacht zal daarom zijn toegestaan, behalve in de Westerschelde i.v.m. het drukke scheepvaartverkeer aldaar.

c. Winning Westerschelde binnen betonde geulen

Volgens informatie van de Zeeuwse schelpenwinner zal (deels) winning binnen de betonde geulen moeten kunnen plaatsvinden om op een economisch aanvaardbare wijze de in par. 9.1.4 genoemde 40.000 m³ in de Westerschelde te kunnen winnen. Onder nader te bepalen voorwaarden en op nader te bepalen plaatsen zal dit in beperkte mate worden toegestaan. De vergunninghouder dient iedere keer vooraf toestemming te vragen aan de Scheepvaartdienst Westerschelde, dit in verband met de actuele weersomstandigheden en scheepvaartbewegingen.

d. Registratie gewonnen hoeveelheden

In de praktijk blijken er zo nu en dan onduidelijkheden te bestaan over de gewonnen hoeveelheden schelpen. Ook op dit punt biedt de black box steun: via dit apparaat is bekend of gewonnen is en hoeveel reizen zijn gemaakt, waarmee kan worden bepaald hoeveel is gewonnen (aantal reizen maal inhoud van het schip).

e. Alleen winning van geconcentreerde voorkomens

Teneinde zo zeker mogelijk te zijn dat schelpenwinners alleen geconcentreerde dode schelpenvoorkomens winnen wordt dit als vergunningvoorwaarde opgenomen. Gegevens uit de black box ondersteunen de controle op deze vergunningvoorwaarde.

f. Militaire schietactiviteiten Waddengebied

In het Waddengebied worden periodiek schietoefeningen gehouden. In de ontgrondingsvergunningen voor schelpenwinning zullen, in overleg met Defensie, de nodige voorwaarden worden opgenomen

g. Steekzuigers/sleepzuigers

In het PKB Waddenzee-gebied wordt tot nu toe alleen met steekzuigers gewonnen. De winning vindt plaats door in de schelpenbank een kuil te zuigen, waarna het schip zich via de ankers verplaatst en in het volgende deel van schelpenbank een kuil zuigt. Deze kuilen blijken in de praktijk na korte tijd niet meer terug te vinden.

Buiten het PKB- gebied, m.n. in Zuid-Nederland, wordt ook met sleepzuigers gewonnen, n.l. als vanwege te hoge golven winning met steekzuigers qua veiligheid niet meer kan (voor bemanning en schip, maar ook voor het milieu omdat een gezonken schip veel schade geeft). Een sleepzuiger vaart heen en weer boven de schelpenbank en haalt er daarbij gelijkmatig een laag af. Met steekzuigers kan een hogere produktie (meer m³/uur) worden gehaald dan met sleepzuigers. Sleepzuigers kunnen gemakkelijker dan steekzuigers een gebied afzoeken naar schelpenbanken.

E.e.a. afwegende is besloten binnen het PKB-gebied alleen steekzuigers toe te staan en dit in de vergunningvoorwaarden op te nemen. Buiten het PKB Waddenzee-gebied wordt vrij gelaten met welk type zuiger wordt gewonnen.

h. Cultuurhistorische waarden

In de beschouwde wateren zijn op verschillende plaatsen waardevolle archeologische overblijfselen aanwezig. De Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek (ROB) ontwikkeld momenteel een z.g. Indicatieve Waardenkaart voor de grote wateren. Het ROB beschouwt de Waddenzee als archeologisch attentiegebied. Het gaat daarbij om scheepswrakken en om goed geconserveerde bewoningsresten. De Monumentenwet is ook van kracht voor de Nederlandse wateren. Dit betekent dat eventuele archeologische vondsten gemeld dienen te worden bij het ROB.

In de vergunningvoorwaarden zal worden opgenomen dat cultuurhistorisch waardevolle locaties moeten worden ontzien.

Nieuwe ontwikkelingen

Gedurende de planperiode van deze nota kan het gewenst blijken af te wijken van het beleid in deze nota. Per geval zal worden bekeken of dit op basis van proefnemingen kan worden toegestaan. Voor structurele afwijkingen zal de nota tussentijds aangepast worden.

9.2 Verdeling toegestane te winnen hoeveelheden over vergunningaanvragers

Voor de schelpenwinning in de Waddenzee, de zeegaten bij de Waddeneilanden inclusief buitendelta's wordt al jaren vergunning gegeven, op grond van de Ontgrondingenwet, aan (juridisch gezien) één winner, de Vereniging van Nederlandse Schelpenvissers (VvNS). Deze vereniging heeft drie leden die ieder met één schip schelpen winnen. Ca. 25 jaar geleden waren er 9 winvaartuigen. De VvNS heeft een zeer belangrijke rol gespeeld bij deze sanering, die mede op aandringen van de Rijkswaterstaat geschiedde en met relatief grote financiële inspanningen gepaard ging. Door de Rijkswaterstaat is indertijd aangedrongen op het aanvragen van één gezamenlijke ontgrondingsvergunning voor schelpenwinning in de Waddenzee en zeegaten. Naast dit punt hebben scherpere eisen van de Scheepvaartinspectie (zie hierna) ook een rol gespeeld bij de sanering.

Op grond van informatie van de VvNS werd tot voor kort er van uit gegaan dat de drie resterende winvaartuigen ieder jaarlijks minimaal ca. 60.000 m³ schelpen moeten winnen om economisch rendabel te zijn. De afgelopen jaren is gemiddeld ca. 150.000 m³ per jaar door de VvNS leden gewonnen, daarom is er momenteel twijfel of dit juist is, een lagere hoeveelheid lijkt logisch. De exacte hoeveelheid die nodig is om economisch rendabel te kunnen zijn is afhankelijk van de markt en bedrijfsspecifieke omstandigheden.

Eind 1995 vroeg de VvNS schriftelijk aan de RWS, directie Zeeland of aan de VvNS vergunning verleend zou kunnen worden in de Zuid-Nederlandse wateren en waar dan een aanvraag zou moeten worden ingediend. De directie Zeeland antwoordde: dien maar een aanvraag in, bij deze RWS dienst. De VvNS heeft dit echter niet gedaan.

Ca. 25 jaar geleden waren in Zuid-Nederland een 4-tal schelpenwinners actief. Evenals in Noord-Nederland vond ook hier sanering plaats, vooral als gevolg van het feit dat de Scheepvaartinspectie scherpere eisen stelde. In grotere gebieden dan voorheen mocht slechts gevaren worden met het z.g. S.I. certificaat, waarvoor nogal wat geïnvesteerd moest worden.

Voor de schelpenwinning in Zuid-Nederland (Voordelta, Oosterschelde en Westerschelde) wordt nu al jarenlang vergunning gegeven aan één Zeeuws bedrijf. Dit bedrijf beschikt over één winvaartuig. Enkele jaren geleden (in 1994) gaf dit bedrijf te kennen ook in Noord-Nederland schelpen te willen winnen om te voldoen aan de vraag naar schelpen in Noord-Nederland en omdat daar een bepaald soort schelp aanwezig is (kokkel) voor de voor dit bedrijf belangrijke isolatieproducten en gritverwerking. In de wingebieden in Zuid-Nederland kan het bedrijf, zo stelt het, onvoldoende hoeveelheden kokkels winnen. Tot nu is door de ontgrondingsvergunninginstantie, V&W/RWS, geweigerd aan dit bedrijf vergunning te geven voor schelpenwinning in Noord-Nederland. De reden daarvoor was dat: ofwel de toegestane te winnen hoeveelheden (contingent) zouden dan worden overschreden; danwel, indien een deel van het contingent zou zijn gegeven, te weinig zou resteren voor een economische bedrijfsvoering van de VvNS leden (toen werd uitgegaan van 60.000 m³ schelpen per schip per jaar). Mede gelet op de saneringsinspanningen van de VvNS mocht deze er van uitgaan dat niet zonder meer, door vermindering van de vergunde hoeveelheid, er een voor de VvNS-leden niet bedrijfseconomisch aanvaardbare situatie zou ontstaan.

Echter gelet op het principe dat bij de beleidsuitvoering aan alle bedrijven in principe gelijke kansen zullen worden gegeven (richtlijn 4, pag. 17 structuurschema Oppervlaktedelfstoffen, deel 4) kan niet bij voortduring aan een bedrijf dat in het zelfde gebied als een ander schelpen wil winnen vergunning worden geweigerd. Aan de VvNS en het Zeeuwse bedrijf is in overweging gegeven per vergunning-aanvraag te komen tot samenwerking. Deze suggestie heeft niet tot resultaat geleid. Samenwerking afdwingen is niet aan de orde, zie ook de Memorie van Toelichting van de herziene Ontgrondingenwet (Tweede Kamer, 1993-1994, 23 568 no. 3, pag. 43 en 44).

E.e.a. betekent dat in de toekomst zowel aan de VvNS als aan het Zeeuwse bedrijf (en ook aan eventuele andere belangstellende bedrijven) desgevraagd in principe vergunning zal worden verleend in Noord-Nederland. De exacte uitvoering van dit principe, de benodigde geleidelijke invoering etc. vergen maatwerk, mede gelet op de betrokken bedrijfsbelangen. Dit zal geschieden in het kader van de behandeling van de aanvragen voor ontgrondingsvergunning, na afweging van alle bij de ontgroning betrokken belangen (Ontgrondingenwet, artikel 10 lid 7).

Daarbij zal zonodig het volgende systeem worden toegepast. In het jaar voorafgaande aan de periode van drie jaar waarvoor opnieuw vergunningverlening aan de orde is (voor de motivering van deze periode-duur zie par. 9.3) zal V&W/RWS openbaar bekend maken welke totaal hoeveelheid schelpen in de komende drie jaar in de onderscheiden wateren gewonnen mogen worden (zie tabel 10) en binnen welke periode vergunningaanvragen daarvoor worden ingewacht. Op basis van deze aanvragen zal V&W/RWS dan besluiten welke aanvrager in welk water welke hoeveelheid schelpen mag winnen. Uitgangspunt daarbij is dat het mogelijk is dat de aanvragers in een water hetzelfde wingebied krijgen toegewezen. In de vergunningen zal worden opgenomen dat de vergunning-verlener, indien deze dat nodig acht, aanwijzingen kan geven voor in welke mate binnen een deelgebied van vergund gebied mag worden gewonnen (d.w.z. dit aan de vergunninghouder kan opleggen). Voor wat betreft de periode waarin geleidelijke invoering plaatsvindt van de verdeling van de in Noord-Nederland toegestane te winnen hoeveelheden over ook anderen dan de VvNS wordt gedacht aan het volgende. In een periode van 6 jaar (twee vergunning perioden, zie par. 9.3) wordt geleidelijk toegewerkt naar de situatie dat per schelpenwinvaartuig een gelijk deel van de totaal toegestane te winnen hoeveelheid wordt gegund. Zonodig zal ook in Zuid-Nederland op deze wijze worden gewerkt.

9.3 Tijdsduur ontgrondingsvergunningen

De schelpenwinbedrijven hebben, vanuit een oogpunt van bedrijfscontinuïteit en economische bedrijfsvoering belang bij ontgrondingsvergunningen voor een zo lang mogelijke periode. Echter, i.v.m. de mogelijkheid voor V&W/RWS om in de toekomst eventueel gewenste beleidswijzigingen door te kunnen voeren en i.v.m. de belangen van eventuele nieuwe vergunningaanvragers is een zo kort mogelijk periode gewenst. Evenals toe nu veelal het geval is geweest wordt gekozen voor het principe van een vergunningduur van 3 jaar.

Daarbij zal zonodig het volgende systeem worden toegepast. In het jaar voorafgaande aan de periode van drie jaar waarvoor opnieuw vergunningverlening aan de orde is (voor de motivering van deze periode-duur zie par. 9.3) zal V&W/RWS openbaar bekend maken welke totaal hoeveelheid schelpen in de komende drie jaar in de onderscheiden wateren gewonnen mogen worden (zie tabel 10) en binnen welke periode vergunningaanvragen daarvoor worden ingewacht. Op basis van deze aanvragen zal V&W/RWS dan besluiten welke aanvrager in welk water welke hoeveelheid schelpen mag winnen. Uitgangspunt daarbij is dat het mogelijk is dat de aanvragers in een water hetzelfde wingebied krijgen toegewezen. In de vergunningen zal worden opgenomen dat de vergunning-verlener, indien deze dat nodig acht, aanwijzingen kan geven voor in welke mate binnen een deelgebied van vergund gebied mag worden gewonnen (d.w.z. dit aan de vergunninghouder kan opleggen). Voor wat betreft de periode waarin geleidelijke invoering plaatsvindt van de verdeling van de in Noord-Nederland toegestane te winnen hoeveelheden over ook anderen dan de VvNS wordt gedacht aan het volgende. In een periode van 6 jaar (twee vergunning perioden, zie par. 9.3) wordt geleidelijk toegewerkt naar de situatie dat per schelpenwinvaartuig een gelijk deel van de totaal toegestane te winnen hoeveelheid wordt gegund. Zonodig zal ook in Zuid-Nederland op deze wijze worden gewerkt.

9.3 Tijdsduur ontgrondingsvergunningen

De schelpenwinbedrijven hebben, vanuit een oogpunt van bedrijfscontinuïteit en economische bedrijfsvoering belang bij ontgrondingsvergunningen voor een zo lang mogelijke periode. Echter, i.v.m. de mogelijkheid voor V&W/RWS om in de toekomst eventueel gewenste beleidswijzigingen door te kunnen voeren en i.v.m. de belangen van eventuele nieuwe vergunningaanvragers is een zo kort mogelijk periode gewenst. Evenals toe nu veelal het geval is geweest wordt gekozen voor het principe van een vergunningduur van 3 jaar.

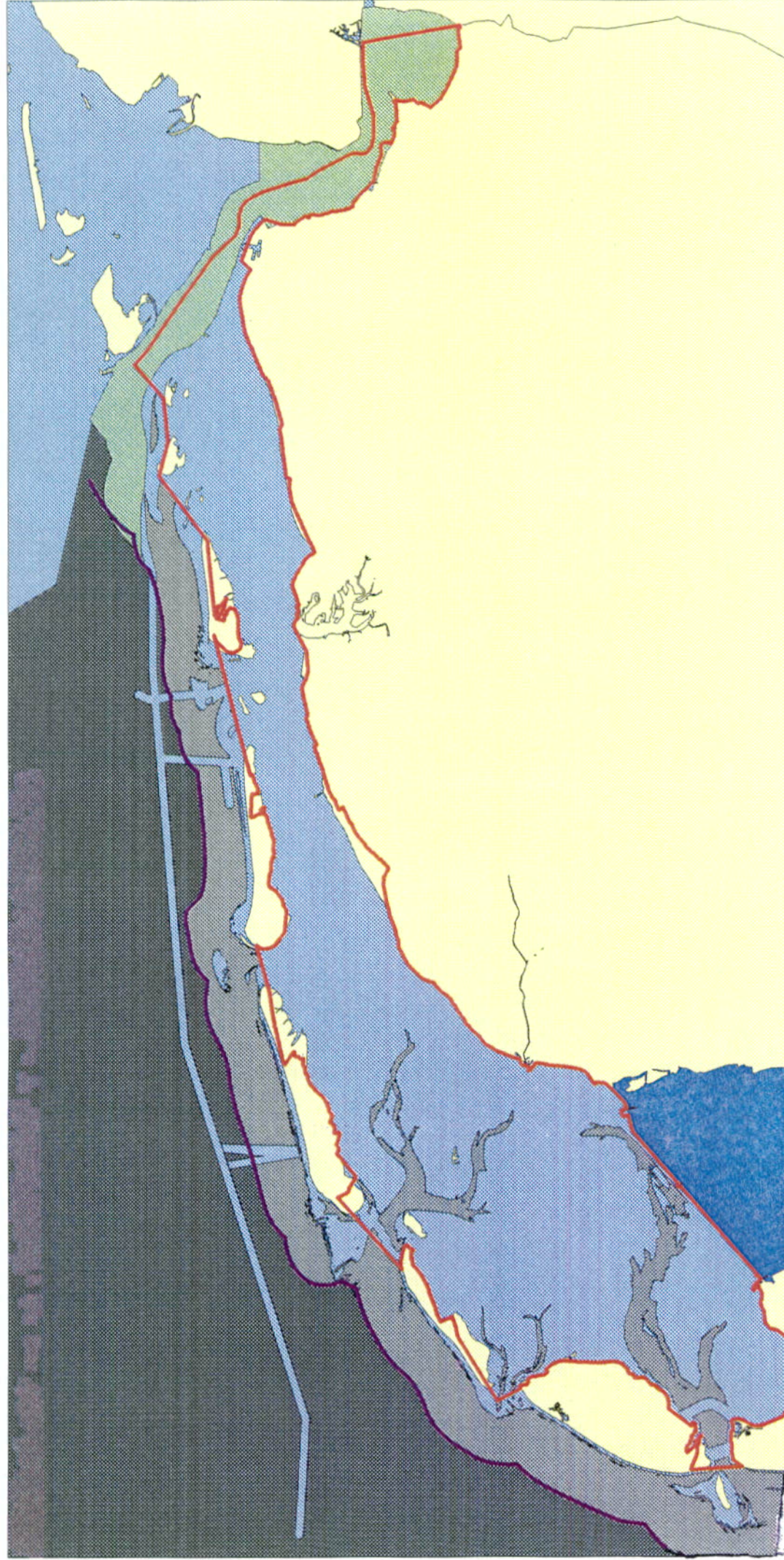
10. Evaluatie en toekomstig onderzoek

Bij de totstandkoming van dit beleid is gebleken dat op verschillende punten nog meer kennis is gewenst. Ook de inspraakreacties en adviezen (m.n. de Cie MER) wezen hier op. Dit betreft in elk geval:

- nader onderzoek naar de natuurlijke aanwas van spisula en overige schelpen (overige, d.w.z. geen kokkels of spisula)
- nader onderzoek naar de in de praktijk aanwezige percentages kokkels, spisula en overige schelpen in de gewonnen hoeveelheden schelpen
- onderzoek naar de toepassingsmogelijkheden van partijen schelpen met relatief hoge percentages spisula en/of overige schelpen
- over enige jaren een nieuw onderzoek naar de behoefte aan de grondstof. Daarbij zal ook de markt van concurrerende grondstoffen in de beschouwingen moeten worden betrokken, evenals b.v. de ontwikkelingen in het subsidiebeleid (zie par. 3) die invloed hebben op schelpentoeepassingen.
- nader onderzoek naar de ouderdom van gewonnen schelpen
- onderzoek naar de natuurlijke aanwas in het verleden
- onderzoek naar de gevolgen van het niet winnen van schelpen in het oostelijk deel van de Waddenzee
- nader onderzoek naar de gevolgen van schelpenwinning aan de geulranden
- nader onderzoek naar de ecologische waarde van schelpenbanken en de effecten van schelpenwinning daarop
- onderzoek naar het feit of toepassing van schelpen voldoet aan de sulfaatnorm als gesteld in het Bouwstoffenbesluit

Over de opzet en uitvoering van bovenvermeld onderzoek zal overleg worden gevoerd met de belanghebbenden.

In de komende drie jaar zal zoveel mogelijk het voornoemde onderzoek worden uitgevoerd. De resultaten zullen worden getoetst aan het SGR en de Habitatrichtlijn. E.e.a. kan leiden tot aanpassing van het beleid. Na een periode van 5 jaar zal het beleid verwoord in deze nota worden geëvalueerd. Op grond hiervan en de resultaten van dan gereed zijnd onderzoek zal dit beleid eventueel worden bijgesteld.

Schelpwingebieden in het Waddengebied

- Begrenzing gebied PKB Waddenzee (1996)
- 3-mijl buiten Waddeneilanden (3-mijl grens)
- Verdragsgebied 1960
- Schelpwingebieden
- Gesloten schelpwingebieden
- Schelpwingebieden met maximaal te winnen hoeveelheden

3 november 1998

Bron: Ministerie van V&W, LNV, EZ, VROM, Defensie, Waddenprovincies, Waddengemeenten, Beheersplan Waddenzee 1996-2001, RWS Directie Noord-Nederland

Ministerie van Verkeer en Waterstaat
Directoraat-Generaal Rijkswaterstaat
Rijksinstitute voor Kust en Zee
Afdeling AB

NOORDZEE

V o o r d e l t a

-W e s t e r s c h e l d e

Schelpwingebieden in de Delta

- Schelpwingebieden
- Schelpwingebieden met maximaal te winnen hoeveelheden
- Gesloten schelpwingebieden

Gebieden boven de 5m dieptelijn gesloten voor schelpwinning

Ministerie van Verkeer en Waterstaat
Directoraat-Generaal Rijkswaterstaat
Rijksinstituut voor Kust en Zee
Afdeling AB

Literatuurlijst

1. Memorie van Toelichting van de begroting van V&W 1997
2. Structuurschema Oppervlaktedelfstoffen, Deel 4: Tekst van de planologische kernbeslissing zoals deze luidt na goedkeuring door de Tweede en Eerste Kamer, 1996
3. Nota Waddenzee, Deel 4: 1994Planologische Kernbeslissing, 1994
4. Ontgrondingenwet (Staatsblad 1996, 412)
5. Natuurbeschermingswet (Staatsblad 1995, 351)
6. Beheersplan Waddenzee 1996-2001, Sectornotities Sociaal Economische Aspecten Vervangende mogelijkheden voor zandwinning, Stuurgroep Beheersplan Waddenzee1996
7. Wet Ruimtelijke Ordening (Staatsblad 1985, 626)
8. Besluit milieu-effectrapportage, Besluit van 20 mei 1987, houdende de uitvoering van de Wet algemene bepalingen milieuhygiëne (Staatsblad 1987, 278)
9. MER Schelpenwinning, Rijkswaterstaat Rijksinstituut voor Kust en Zee, Den Haag, 6 juli 1998 (RIKZ 98.030)
10. Marktbehoefte van schelpen, Huidige situatie en prognoses voor de komende 10-15 jaar, Publicatiereeks Grondstoffen 1996/06, Rijkswaterstaat Dienst Weg- en Waterbouwkunde, rapportnr. W-DWW-96-064
11. Onderzoek naar schelpen voorkomens, Nederlands Instituut voor Toegepaste Geowetenschappen (voorheen Rijks Geologische Dienst), de Bruyne, 1994
12. Jaarverslagen Zand en Schelpenwinning , Rijkswaterstaat directie Noord-Nederland, dienstkring Waddenzee West
13. Rapportage m.b.t. gewonnen hoeveelheden schelpen in de Zeeuwse regio in de periode 1990-1997 door vergunninghouder Van der Endt Louwerse B.V.
14. Nota van Rijkswaterstaat Directie Noord-Nederland, NN-ANW-98-01, Schelpenwinning en de schelpdiervisserij, febr. 1998
15. Regionaal Ontgrondingenplan Noordzee, april 1993
16. Watersysteemplan Noordzee (augustus 1992)
17. Integraal Beleidsplan Voordelta (1993)
18. Interprovinciaal Beleidsplan Waddenzeegebied 1995
19. Managementreport Waddensea 1997
20. Beleidsplan Westerschelde (1991)
21. Beleidsplan Oosterschelde (1994)
22. NMP 3, 1997
23. Tweede plan van aanpak Duurzaam bouwen 1997
24. Beschikbaarheid van schelpen voor de schelpenwinning, Rijkswaterstaat Rijksinstituut voor Kust en Zee, Den Haag juli 1998 (RIKZ 98.031)
25. Beleidsplan Oosterschelde (april 1995)
26. Memorie van Toelichting van de herziene Ontgrondingenwet (Tweede Kamer, 1993-1994, 23 568 no. 3)
27. Aanvullende informatie MER, brief no HK/AKO 8622 d.d. 15 oktober 1998 van plv. DG RWS aan Cie MER